

PROGRAM „UCZENIE SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE”
ZAPROSZENIE DO SKŁADANIA WNIOSKÓW 2011-2013
PRIORYTETY STRATEGICZNE
2013

WPROWADZENIE	5
1. Ogólne i szczegółowe cele programu „Uczenie się przez całe życie”.....	5
2. Ogólny kontekst polityczny.....	6
3. Priorytety ogólne.....	10
4. Warunki programu międzysektorowego.....	12
5. Jak korzystać z niniejszego dokumentu	13
ROZDZIAŁ 1 – PROGRAMY SEKTOROWE	14
1. Comenius – Edukacja Szkolna	14
1.1 Mobilność i partnerstwa	16
1.2 Projekty wielostronne.....	17
1.2.1 W kierunku szkół XXI wieku: otwartość, innowacyjność i adekwatność.....	17
1.2.2 Kompetencje kadry kierowniczej szkół i nauczycieli.....	17
1.2.3 Umiejętności podstawowe oraz „przekrojowe kompetencje kluczowe”	18
1.2.4 Zmniejszenie liczby osób przedwcześnie kończących naukę, poprawa poziomu nauczania wśród uczniów ze środowisk migrantów i społeczności Romów oraz promowanie równości płci i integracyjnych metod nauczania	18
1.3 Sieci	19
1.3.1 Przedsiębiorczość i związki ze światem pracy	19
1.3.2 Zwiększanie atrakcyjności nauki przedmiotów ścisłych i przyrodniczych.....	19
1.3.3 Rozwój wczesnej i przedszkolnej edukacji i opieki	20
1.3.4 Rozwijanie kształcenia specjalnego w celu integracji wszystkich młodych ludzi, w szczególności młodych osób niepełnosprawnych.....	20
2. Erasmus – Szkolnictwo wyższe, w tym kształcenie i szkolenie zawodowe na poziomie szkolnictwa wyższego.....	21
2.1 Mobilność	22
2.2 Projekty wielostronne.....	23
2.2.1 Podnoszenie poziomu osiągnięć oraz wzmacnianie społecznego wymiaru szkolnictwa wyższego.....	24
2.2.2 Poprawa jakości i adekwatności szkolnictwa wyższego, w tym poprzez współpracę pomiędzy uczelniami a rynkiem pracy	24
2.2.3 Podwyższanie jakości poprzez mobilność i współpracę transgraniczną	25
2.2.4 Sojusze na rzecz wiedzy	26
2.2.5 Poprawa zarządzania i finansowania	27

2.3	Sieci akademickie	27
3.	Leonardo da Vinci – Wstępne i ustawiczne kształcenie i szkolenie zawodowe	28
3.1	Mobilność i partnerstwa	29
3.2	Wielostronne projekty na rzecz transferu innowacji	30
3.2.1	Zachęcanie do współpracy między sektorem kształcenia i szkolenia zawodowego a światem pracy	31
3.2.2	Wspieranie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli, instruktorów zawodu i opiekunów dydaktycznych zajmujących się kształceniem i szkoleniem zawodowym oraz kierowników instytucji kształcenia i szkolenia zawodowego	31
3.2.3	Promowanie zdobywania kluczowych kompetencji w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	32
3.2.4	System ECVET służący osiągnięciu przejrzystości i uznawaniu wyników nauczania i kwalifikacji	33
3.2.5	Ulepszenie systemów zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego	33
3.2.6	Strategie służące ograniczeniu skali przedwczesnego kończenia wstępnego kształcenia i szkolenia zawodowego	34
3.3	Projekty wielostronne – rozwój innowacyjności	35
3.3.1	Wdrożenie systemu ECVET służącego osiągnięciu przejrzystości i uznawaniu wyników nauczania i kwalifikacji	35
3.3.2	Ulepszenie systemów zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego	35
3.3.3	Sojusze na rzecz umiejętności sektorowych	36
3.4	Sieci	37
3.4.1	Rozwój i transfer strategii mobilności w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	37
4.	Grundtvig – kształcenie dorosłych	37
4.1	Mobilność i partnerstwa	39
4.2	Projekty wielostronne	39
4.2.1	Zdobycie kluczowych kompetencji poprzez kształcenie dorosłych	40
4.2.2	Rola kształcenia dorosłych w zwiększaniu włączenia społecznego i równości płci	41
4.2.3	Kreatywność i innowacyjność, w tym kształcenie międzypokoleniowe; kształcenie dla seniorów; kształcenie w rodzinie	41
4.2.4	Zapewnianie jakości kształcenia dorosłych, w tym rozwoju zawodowego pracowników	41
4.3	Sieci	42
4.3.1	Promowanie spójności społecznej i gospodarczej poprzez zapewnienie lepszych możliwości w zakresie kształcenia dorosłych	42
ROZDZIAŁ 2 – PROGRAM MIĘDZYSEKTOROWY		42
1.	Działanie kluczowe 1 – Współpraca strategiczna i innowacyjność	43
1.1	Wizyty studyjne ekspertów i urzędników w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego (mobilność)	43
1.2	Projekty wielostronne	44
1.2.1	Wsparcie projektów współpracy transnarodowej służących rozwojowi środków w zakresie uczenia się przez całe życie na rzecz integracji Romów	44
1.3	Sieci	44

1.3.1	Promocja strategii uczenia się przez całe życie, w tym ścieżek pomiędzy różnymi sektorami kształcenia i szkolenia	44
1.3.2	Wsparcie dla działalności sieciowej służącej podnoszeniu świadomości na temat najbardziej pozytywnych doświadczeń w zakresie społecznej integracji Romów, z uwzględnieniem aspektów kulturowych, językowych i socjalnych.....	45
2.	Działanie kluczowe 2 – Języki obce.....	46
2.1	Projekty wielostronne	46
2.1.1	Współpraca między środowiskami edukacji, szkoleń i pracy	46
2.1.2	Promocja i zachęcanie do nauki mniej rozpowszechnionych języków europejskich	47
2.1.3	Promowanie zdobywania kompetencji językowych w ramach systemu kształcenia i szkolenia	47
2.1.4	Wsparcie kształcenia częściowo lub w pełni dwujęzycznego	47
2.1.5	Promowanie nauki języków państw sąsiednich.....	47
2.2	Sieci	48
2.2.1	Wzmocnienie włączenia społecznego, równych szans i równego traktowania w zakresie edukacji, w tym integracji migrantów i Romów.....	48
2.2.2	Upowszechnianie wyników inicjatyw takich jak projekty oznaczone Europejskim Znakiem Innowacyjności w Zakresie Nauczania Języków Obcych oraz promowanie tworzenia sieci między nimi.....	48
2.2.3	Promowanie nauki i stosowania mniej rozpowszechnionych języków europejskich.....	48
	Sieci będą sprzyjać wymianie dobrych praktyk w zakresie promowania różnorodności językowej oraz nauki rzadziej używanych i mniej rozpowszechnionych języków europejskich, takich jak języki mniejszych państw, języki regionalne i języki używane przez mniejszą liczbę osób.	48
2.2.4	Wsparcie kształcenia częściowo lub w pełni dwujęzycznego	48
3.	Działanie kluczowe 3 – Technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT)	50
3.1	Projekty wielostronne	50
3.1.1	Wzmacnianie kluczowych kompetencji, takich jak kompetencje informatyczne, które stanowią pomost między światem edukacji a światem pracy.....	50
3.1.2	Innowacyjne metody nauczania i oceny dla celów zróżnicowanych ścieżek kształcenia.....	51
3.2	Sieci	52
3.2.1	Ogólnoeuropejskie społeczności zainteresowanych osób promujące wykorzystywanie nowych technologii w kształceniu i szkoleniu	52
3.2.2	Ogólnoeuropejskie społeczności zaangażowanych stron służące rozpowszechnianiu wyników działań pilotażowych i projektów	53
3.2.3	Ogólnoeuropejskie społeczności osób dążących do ograniczenia informatycznego wykluczenia niektórych grup społeczno-ekonomicznych.....	53
4.	Działanie kluczowe 4 – Upowszechnianie i wykorzystywanie wyników	53
4.1	Projekty wielostronne	54
4.1.1	Spółeczności wymiany dobrych praktyk	54
4.1.2	Tematyczne, ukierunkowane rozpowszechnianie i ocena działań w zakresie „waloryzacji”	54
ROZDZIAŁ 3 – PROGRAM JEAN MONNET		55
1.	Projekty dotyczące kształcenia (moduły Jean Monnet, katedry Jean Monnet oraz katedry Jean Monnet ad personam)	56

2. Inne projekty naukowe i badawcze (centra doskonalenia Jean Monnet, działalność informacyjna i badawcza oraz wielostronne grupy badawcze).....	56
---	-----------

WPROWADZENIE

1. OGÓLNE I SZCZEGÓLNE CELE PROGRAMU „UCZENIE SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE”

Cele programu „Uczenie się przez całe życie” określono w art. 1 decyzji nr 1720/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 listopada 2006 r. ustanawiającej program działań w zakresie uczenia się przez całe życie¹ (zwanej dalej „decyzją ustanawiającą program”). Mają one zastosowanie do wszystkich części programu, a uzupełniają je cele szczegółowe i operacyjne określone dla każdego programu szczegółowego (wymienione w poszczególnych rozdziałach niniejszego zaproszenia do składania wniosków).

Ogólnym celem programu, określonym w artykule 1 ust. 2 decyzji ustanawiającej program, jest „przyczynianie się, poprzez uczenie się przez całe życie, do rozwoju Unii Europejskiej jako społeczeństwa opartego na wiedzy, charakteryzującego się trwałym rozwojem gospodarczym, licznymi i lepszymi miejscami pracy oraz większą spójnością społeczną przy jednoczesnym zapewnieniu należytej ochrony środowiska naturalnego dla przyszłych pokoleń”. Program ma w szczególności za zadanie promować wymianę, współpracę i mobilność pomiędzy systemami kształcenia i szkolenia w Unii Europejskiej, aby stały się one światowym punktem odniesienia w dziedzinie jakości.

Cele szczegółowe, określone w art. 1 ust. 3 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) przyczynianie się do rozwoju uczenia się przez całe życie na wysokim poziomie, a także propagowanie osiągania jak najlepszych wyników, innowacji oraz europejskiego wymiaru systemów nauczania i praktyki w tej dziedzinie;
- b) wspieranie realizacji europejskiego obszaru uczenia się przez całe życie;
- c) wspieranie poprawy jakości, atrakcyjności i dostępności ofert w zakresie uczenia się przez całe życie w państwach członkowskich;
- d) wzmocnienie wkładu uczenia się przez całe życie w spójność społeczną, aktywność obywatelską, dialog międzykulturowy, równość płci oraz samorealizację;
- e) pomoc we wspieraniu kreatywności, konkurencyjności, szans na zatrudnienie oraz rozwoju ducha przedsiębiorczości;
- f) przyczynianie się do zwiększonego uczestnictwa w uczeniu się przez całe życie osób w każdym wieku, w tym osób o szczególnych potrzebach edukacyjnych oraz grup w niekorzystnej sytuacji, niezależnie od ich środowiska społeczno-gospodarczego;
- g) propagowanie nauki języków obcych i różnorodności językowej;

¹ Decyzja nr 1720/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 listopada 2006 r. ustanawiająca program działań w zakresie uczenia się przez całe życie
<http://eur-lex.europa.eu/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:327:0045:0068:PL:PDF> (zmieniona decyzją nr 1357/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 2008 r.)

- h) wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na ICT (technologiach informacyjno-komunikacyjnych) treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie;
- i) wzmacnianie roli uczenia się przez całe życie w tworzeniu poczucia obywatelstwa europejskiego, opartego na zrozumieniu i poszanowaniu praw człowieka i demokracji oraz zachęcaniu do tolerancji i szacunku dla innych ludzi i kultur;
- j) wspieranie współpracy w zapewnianiu wysokiej jakości we wszystkich dziedzinach kształcenia i szkolenia w Europie;
- k) zachęcanie do jak najlepszego wykorzystywania wyników, innowacyjnych produktów i procesów oraz do wymiany dobrych praktyk w dziedzinach objętych programem „Uczenie się przez całe życie” w celu poprawy jakości kształcenia i szkolenia.

2. OGÓLNY KONTEKST POLITYCZNY

W listopadzie 2011 r. Komisja Europejska przedstawiła propozycję nowego programu „Erasmus dla wszystkich”² na rzecz kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu na lata 2014-2020. Ponieważ rok 2013 jest ostatnim rokiem realizacji programu „Uczenie się przez całe życie”, niektóre z priorytetów strategicznych (np. „sojusze na rzecz wiedzy” i „sojusze na rzecz umiejętności sektorowych”), jakkolwiek w pełni zakorzenione w programie, stanowią już wyjście w przyszłość w kierunku nowego programu, co ma służyć zapewnieniu pomyślnego zamknięcia bieżącego instrumentu i przejścia do nowego.

W obecnej sytuacji gospodarczej przed Unią Europejską stoi dwojakie wyzwanie – konsolidacja finansów publicznych przy zerowym lub bardzo niskim wzroście gospodarczym, a jednocześnie promowanie doskonałości systemów kształcenia i szkolenia, które powinny wyposażać ludzi w szeroki zakres wiedzy, umiejętności i kompetencji potrzebnych im do ciągłego przystosowania się w krótkiej i długiej perspektywie czasowej do rynku pracy, ulegającego szybkim zmianom i stawiającego coraz większe wymagania. Jest kwestią najwyższej wagi, aby państwa członkowskie nie zniweczyły szans na ożywienie gospodarcze i zmodyfikowały swoje wydatki w kierunku inwestycji sprzyjających wzrostowi gospodarczemu, w tym inwestycji w kształcenie i szkolenie.

Ponieważ dostępne zasoby są ograniczone, przy kształtowaniu polityki należy tym większą uwagę zwracać na efektywne i skuteczne inwestowanie. Należy w pełni wykorzystać program „Uczenie się przez całe życie” w celu określenia dobrych praktycznych wzorców i stymulowania reform systemów kształcenia i szkolenia, co pomoże Europejczykom w uzyskiwaniu lepszych, bardziej adekwatnych umiejętności.

Głównym priorytetem programu „Uczenie się przez całe życie” jest zwiększenie wkładu kształcenia i szkolenia w realizację priorytetów i głównych celów strategii „Europa 2020”³ – unijnej strategii wzrostu gospodarczego na kolejną dekadę, aby tworzyć wartość poprzez

² COM(2011) 788 wersja ostateczna z 23.11.2011. http://ec.europa.eu/education/erasmus-for-all/doc/legal_pl.pdf

³ Komunikat Komisji: Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. COM(2010) 2020: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:PL:PDF> i konkluzje Rady z 25/26 marca 2010 r., EUCO 7/10: Konkluzje, I. Europa 2020: Nowa europejska strategia na rzecz zatrudnienia i wzrostu: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/PL/ec/113605.pdf

wzrost oparty na wiedzy, zwiększyć możliwości ludzi w społeczeństwach integracyjnych oraz zapewnić obywatelom możliwość uczenia się i podnoszenia kwalifikacji przez całe życie.

Kształcenie i szkolenie odgrywają kluczową rolę w realizacji priorytetów określonych w strategii „Europa 2020”, której jednym z pięciu głównych celów jest dążenie do obniżenia odsetka osób przedwcześnie kończących naukę do poziomu poniżej 10 % oraz do zwiększenia co najmniej do 40 % odsetka osób w wieku 30–34 lat mających ukończone wykształcenie wyższe (lub równoważne).

Obszary priorytetowe określone w strategii „Europa 2020” są przedmiotem działań podejmowanych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym w ramach siedmiu inicjatyw przewodnich, przy czym największe znaczenie dla kwestii kształcenia i szkolenia mają cztery poniższe inicjatywy:

- Mobilna młodzież⁴: celem jest podnoszenie szans młodych ludzi na znalezienie pracy poprzez zwiększanie mobilności studentów i stażystów oraz poprawę jakości i atrakcyjności systemów edukacyjnych i szkoleniowych w Europie.
- Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia⁵: celem jest ułatwienie obywatelom zdobywania odpowiednich umiejętności i kompetencji oraz ich wykorzystywania na odpowiednich stanowiskach pracy. Aby to osiągnąć, należy możliwie najlepiej przewidzieć, jakie umiejętności będą potrzebne w przyszłości, i pomóc ludziom rozwinąć te umiejętności poprzez kształcenie i szkolenie.
- Unia innowacji⁶: celem jest poprawa warunków oraz dostępu do finansowania badań i innowacji w Europie, a także zapewnienie możliwości przekształcania innowacyjnych pomysłów na produkty i usługi tworzące wzrost i miejsca pracy.
- Europejska agenda cyfrowa: ogólnym celem agendy cyfrowej jest uzyskanie trwałych korzyści ekonomicznych i społecznych z jednolitego rynku cyfrowego w oparciu o szybki i bardzo szybki internet oraz interoperacyjne aplikacje. Dla osiągnięcia tego celu istotne jest zwiększenie umiejętności wykorzystywania technologii cyfrowych i włączenia społecznego.

Realizacja strategii „Europa 2020” weszła w nową fazę, gdy Komisja zainaugurowała pierwszy europejski semestr, przedstawiając roczną analizę wzrostu gospodarczego na rok 2011. Na koniec europejskiego semestru 2011 sformułowano zalecenia dla poszczególnych krajów, mające stanowić wskazówkę dla państw członkowskich w prowadzeniu reform. Szesnaście spośród tych zaleceń odnosi się do kluczowych kwestii w dziedzinie kształcenia i szkolenia, np. przedwczesnego kończenia nauki, edukacji szkolnej i przedszkolnej, szkolnictwa wyższego, uczenia się przez całe życie, kształcenia i szkolenia zawodowego oraz zapewnienia adekwatności wyników kształcenia w stosunku do umiejętności pożądanых na rynku pracy.

⁴ <http://europa.eu/youthonthemove/>. Zob. również http://ec.europa.eu/education/news/news2540_en.htm

⁵ Komunikat Komisji: Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia: europejski wkład w pełne zatrudnienie. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0682:FIN:PL:PDF>. Zob. również <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=pl&catId=958>.

⁶ http://ec.europa.eu/research/innovation-union/index_en.cfm

W ramach programu „Uczenie się przez całe życie” wspiera się w szczególności wdrożenie europejskiej polityki w zakresie kształcenia i szkolenia zgodnie ze strategicznymi ramami europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ET 2020), przyjętymi w maju 2009 r.⁷. Stosując otwartą metodę koordynacji, państwa członkowskie dążą do:

- **ureczywistnienia koncepcji uczenia się przez całe życie i mobilności obywateli** poprzez wdrożenie strategii uczenia się przez całe życie, opracowanie ram i miar kwalifikacji w celu stworzenia bardziej elastycznych ścieżek kształcenia, a także poprzez promowanie mobilności edukacyjnej dla wszystkich uczniów, nauczycieli i instruktorów w całej Europie;
- **poprawy jakości i efektywności kształcenia i szkolenia** poprzez umożliwienie wszystkim uczniom nabywania podstawowych umiejętności i kompetencji potrzebnych do zdobycia pracy, zapewniając nauczanie i szkolenie nauczycieli na wysokim poziomie na wszystkich szczeblach edukacji oraz zwiększając atrakcyjność i efektywność wszystkich poziomów kształcenia i szkolenia;
- **promowania równości, spójności społecznej i aktywnej postawy obywatelskiej** poprzez przeciwdziałanie nierównemu dostępowi do edukacji za pomocą wczesnej edukacji na wysokim poziomie, lepiej ukierunkowanego wsparcia oraz edukacji integracyjnej; oraz
- **zwiększania kreatywności i innowacyjności na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia** poprzez wspieranie zdobywania przekrojowych kompetencji kluczowych oraz partnerstwo z szerszymi kręgami, w szczególności gospodarczymi, aby bardziej otworzyć instytucje edukacyjne i szkoleniowe na potrzeby rynku pracy i społeczeństwa jako całości.

W lutym 2012 r. Rada przyjęła pierwsze wspólne sprawozdanie Rady i Komisji w ramach „ET 2020”. Zgodnie z konkluzjami Rady z 2009 r. we wspólnym sprawozdaniu zawarto ocenę postępu dokonanego w pierwszym cyklu roboczym w latach 2009-2011 oraz sformułowane na tej podstawie propozycje nowych obszarów priorytetowych na drugi cykl roboczy w latach 2012-2014. Szczególną uwagę zwraca się na wkład ET 2020 w realizację strategii „Europa 2020”. Sprawozdanie wskazuje, że postęp państw członkowskich w kierunku obniżenia odsetka osób przedwcześnie kończących naukę do poziomu poniżej 10 % (co jest jednym z celów strategii „Europa 2020”) jest powolny i że nie można zakładać, że do 2020 r. na pewno uda się osiągnąć docelowy unijny odsetek osób z wykształceniem wyższym lub równoważnym (40 %). W sprawozdaniu zwraca się również uwagę, że w celu osiągnięcia wzrostu i rozwiązania problemu bezrobocia wśród młodych ludzi należy nadać priorytetowe znaczenie inwestycjom w kształcenie i szkolenie, a także zapewnić wszystkim obywatelom możliwość nabywania odpowiednich umiejętności.

Pełen zestaw dokumentów referencyjnych dotyczących powyższych tematów został opublikowany na stronie internetowej Dyrekcji Generalnej ds. Edukacji i Kultury⁸.

⁷ Konkluzje Rady z dnia 12 maja 2009 r. w sprawie strategicznych ram Europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia („ET 2020”), (2009/C119/02):

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:119:0002:0010:PL:PDF>

⁸ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/policy_en.htm

Szczegółowy kontekst polityczny dotyczący edukacji szkolnej, szkolnictwa wyższego, szkolenia zawodowego oraz kształcenia dorosłych przedstawiony został w rozdziałach dotyczących programów sektorowych.

3. PRIORYTETY OGÓLNE

W oparciu o wyżej opisany kontekst polityczny, sformułowano następujące ogólne priorytety dla niniejszego zaproszenia do składania wniosków:

1. Opracowanie strategii uczenia się przez całe życie i mobilności

Priorytet ten jest zgodny z konkluzjami Rady w sprawie mobilności młodzieży⁹, zieloną księgą dotyczącą promowania mobilności edukacyjnej młodzieży¹⁰ oraz inicjatywą przewodnią „Mobilna młodzież”¹¹ wynikającą ze strategii UE 2020. W celu promowania rozwoju mobilności edukacyjnej priorytetem będzie wspieranie inicjatyw ukierunkowanych na rozwój strategii mobilności i usuwanie przeszkód w tym zakresie.

W tym kontekście szczególnie promowane będą inicjatywy współpracy między regionami różnych państw członkowskich. Strategie mobilności mogą również powstawać na poziomie sektorów (np. gałęzi przemysłu) lub w ramach współpracy między instytucjami oświatowymi.

Należy również nadal rozpatrywać i pogłębiać zmianę orientacji w kierunku wyników kształcenia, efektywne poradnictwo dostępne przez całe życie oraz wdrożenie takich narzędzi, jak: europejskie ramy kwalifikacji (EQF) i krajowe ramy kwalifikacji (NQF), Europass, europejski system transferu punktów (ECTS) i europejski system transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET) oparte na wynikach uczenia się – które sprzyjają uczeniu się przez całe życie i mobilności oraz promują zatwierdzanie i uznawanie edukacji pozaformalnej i nieformalnej.

2. Zachęcanie do współpracy między środowiskami edukacji, szkoleń i pracy

Zgodnie z komunikatem z 2009 r. dotyczącym współpracy uczelni i przedsiębiorstw¹² należy wspierać współpracę między wszystkimi sektorami edukacji i szkoleń a środowiskiem pracy. Wkład partnerów społecznych w poprawę dopasowania kształcenia i szkolenia do środowiska pracy ma zasadnicze znaczenie dla rynku pracy, możliwości zdobycia zatrudnienia i potencjału przedsiębiorczości. Współpraca między środowiskami edukacji i pracy może również przyczynić się do poprawy poradnictwa w zakresie kształcenia się i kariery zawodowej.

⁹ Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie z dnia 21 listopada 2007 r. na temat poprawy jakości kształcenia nauczycieli (2008/C 320/03): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:320:0006:0009:PL:PDF>

¹⁰ COM(2009) 329 wersja ostateczna: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/mobility/com329_pl.pdf

¹¹ Ibid. 4

¹² Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Nowe partnerstwo na rzecz modernizacji uczelni: Forum UE na rzecz dialogu uczelni i przedsiębiorstw, COM(2009) 158 wersja ostateczna: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0158:FIN:PL:PDF>. A następnie forum nt. współpracy między branżą szkolną i sektorem przedsiębiorstw zorganizowane przez Komisję w marcu 2010 r.: http://ec.europa.eu/education/school-education/business_en.htm

3. Wspieranie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli i instruktorów oraz kierowników instytucji edukacyjnych i szkoleniowych

Jak stwierdzono podczas nieformalnego spotkania ministrów we wrześniu 2009 r., istnieje silny związek między jakością kształcenia a jakością nauczycieli i osób zarządzających instytucjami oświatowymi. W konkluzjach Rady w tej sprawie wydanych w listopadzie 2009 r.¹³ Komisja została poproszona o wsparcie współpracy i wymiany dobrych praktyk w związanych z tym dziedzinach¹⁴. Służy temu wprowadzenie mechanizmów zapewnienia jakości na wszystkich szczeblach kształcenia i szkolenia.

4. Promowanie zdobywania kompetencji kluczowych w ramach systemu kształcenia i szkolenia

Jak stwierdza „Wspólne sprawozdanie na temat kształcenia i szkolenia” z 2010 r., o ile wdrażanie programu zdobywania kompetencji kluczowych¹⁵ jest bardziej zaawansowane na poziomie ogólnej edukacji szkolnej, o tyle wprowadzanie reform w tym zakresie na szczeblu kształcenia i szkolenia zawodowego, szkolnictwa wyższego i kształcenia dorosłych było dotychczas mniej udane. Celem tego priorytetu jest więc zachęcenie wszystkich sektorów, poczynając od wczesnej edukacji, do tworzenia projektów mających na celu nauczanie następujących kompetencji kluczowych, w każdym przypadku zgodnie z ich specyfiką:

1. Porozumiewanie się w języku ojczystym;
2. Porozumiewanie się w językach obcych;
3. Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne;
4. Kompetencje informatyczne;
5. Umiejętność uczenia się;
6. Kompetencje społeczne i obywatelskie;
7. Inicjatywność i przedsiębiorczość;
8. Świadomość i ekspresja kulturalna.

W tym kontekście szczególnie promowana będzie wielojęzyczność.

5. Promowanie włączenia społecznego i równości płci w zakresie kształcenia i szkolenia, w tym integracji migrantów i Romów

¹³ Konkluzje Rady z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie doskonalenia zawodowego nauczycieli i kadry kierowniczej szkół. (2009/C 302/04): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:302:0006:0009:PL:PDF>

¹⁴ W kwietniu 2010 r. opublikowano podręcznik dla osób odpowiedzialnych za kształtowanie polityki nt. szkoleń wprowadzających dla początkujących nauczycieli: Opracowanie spójnych i ogólnosystemowych programów integracyjnych dla początkujących nauczycieli: podręcznik dla osób odpowiedzialnych za kształtowanie polityki (SEC (2010) 538 wersja ostateczna) http://ec.europa.eu/education/school-education/doc2254_en.htm

¹⁵ „Kompetencje kluczowe w uczeniu się przez całe życie – europejskie ramy odniesienia”: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/l1-learning/keycomp_pl.pdf. Zob. również: http://ec.europa.eu/education/school-education/competences_en.htm

W związku z Europejskim Rokiem Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym (2010), przyjęciem głównego celu w ramach strategii „Europa 2020”¹⁶ w zakresie ograniczenia zjawiska przedwczesnego kończenia nauki oraz konkluzjami Rady z 2010 r. w sprawie kształcenia migrantów oraz społecznego wymiaru kształcenia i szkolenia¹⁷ mile widziane będą projekty promujące włączenie społeczne poprzez edukację. Jeśli chodzi o szkolnictwo podstawowe i średnie, to szczególnie istotne będą problemy przedwczesnego kończenia nauki i specjalnych potrzeb. Jeśli chodzi o szkolnictwo wyższe, to szczególną uwagę należy zwrócić na poszerzenie dostępu dla nowych typów osób uczących się.

Kwestie dotyczące uczestnictwa migrantów, grup dysponujących mniejszymi możliwościami, w tym Romów, a także grup osób o specjalnych potrzebach wymagających szczególnego wsparcia, będą szczególnie istotne na szczeblu szkół, kształcenia i szkolenia zawodowego oraz kształcenia dorosłych. Szczególnie istotny jest dostęp tych grup osób uczących się do odpowiedniego poradnictwa. Kwestia płci ma szczególne znaczenie w edukacji, zwłaszcza w świetle tego, że przedwczesne kończenie nauki bardziej dotyczy chłopców niż dziewcząt, oraz w związku z silnym uzależnieniem wyboru kierunku studiów od płci. Kwestia płci dotyczy programu jako całości, ale w projektach realizowanych w ramach tego priorytetu należy zwracać na nią szczególną uwagę. Zachęca się również do realizacji projektów mających na celu wspieranie dziewcząt i kobiet w podejmowaniu pracy w zawodach, w których są one gorzej reprezentowane.

Należy również zauważyć, że wspieranie możliwości uczenia się (w tym poprzez e-learning) osób niepełnosprawnych jest strategicznym priorytetem mającym zastosowanie do programu jako całości.

Należy podnosić świadomość w ramach programów edukacyjnych i szkoleniowych na temat specjalnych potrzeb osób, które mają problemy z poruszaniem się lub inne problemy wynikające z niepełnosprawności, np. w zakresie standardów dostępności wirtualnej lub fizycznej.

Te ogólne priorytety strategiczne zostały w różny sposób uwzględnione w poszczególnych programach szczegółowych realizowanych w ramach programu uczenia się przez całe życie. W razie potrzeby definiowane są dodatkowe, bardziej szczegółowe priorytety dla poszczególnych programów szczegółowych lub kluczowych działań.

4. WARUNKI PROGRAMU MIĘDZYSEKTOROWEGO

Zgodnie z art. 14 ust. 2 decyzji ustanawiającej program „Uczenie się przez całe życie”, z wielostronnych projektów i sieci w ramach programów Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci, Grundtvig oraz kluczowych działań w ramach programu międzysektorowego mogą również korzystać partnerzy z państw trzecich, którzy nie uczestniczą w programie „Uczenie

¹⁶ Ibid. 3

¹⁷ Konkluzje Rady z maja 2010 r. 3013-te posiedzenie Rady ds. Edukacji, Młodzieży i Kultury w Brukseli, 11 maja 2010 r. http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/114393.pdf

się przez całe życie” na zasadach art. 7 tej decyzji. Informacje na temat działań, do których ma to zastosowanie, oraz zróżnicowane zasady uczestnictwa w tych działaniach znajdują się w przewodniku po programie „Uczenie się przez całe życie”.

Środki towarzyszące występują we wszystkich programach sektorowych oraz w działaniu kluczowym 2 (języki obce).

We wszystkich programach szczególną uwagę zwraca się na systematyczne upowszechnianie i wykorzystywanie wyników na poziomie projektu, programu oraz polityki. Wszystkie wnioski muszą zawierać jasny plan upowszechniania i wykorzystywania wyników.

Komisja będzie rozpatrywała wnioski o współfinansowanie nowych programów prac dla sieci finansowanych w latach ubiegłych na podstawie udokumentowanych osiągnięć tych sieci oraz wartości dodanej nowych wniosków.

5. JAK KORZYSTAĆ Z NINIEJSZEGO DOKUMENTU

Niniejszy dokument przedstawia różne rodzaje działań, których dotyczy zaproszenie do składania wniosków w ramach programu „Uczenie się przez całe życie”, wraz z odnośnymi priorytetami politycznymi (w stosownych przypadkach).

Jeżeli dla danego rodzaju działania określone są priorytety, odzwierciedlają one kwestie, które mają podstawowe znaczenie dla rozwoju polityki kształcenia i szkolenia na poziomie europejskim, **a wnioski, aby mogły zostać wybrane, muszą uwzględniać przynajmniej jeden z tych priorytetów**. Aby zagwarantować, że priorytety zostaną odpowiednio uwzględnione, wybór wniosków, które uzyskają finansowanie, będzie dokonywany w oparciu o jakość wniosków oraz potrzebę zrównoważonego uwzględnienia priorytetów¹⁸.

Niniejsze zaproszenie powinno być rozpatrywane wraz z następującymi dokumentami:

- decyzją Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającą program „Uczenie się przez całe życie” na lata 2007-2013¹⁹,
- przewodnikiem po programie „Uczenie się przez całe życie” zawierającym szczegółowy opis działań oraz uregulowań finansowych i administracyjnych²⁰.

¹⁸ Szczegółowe informacje na temat zasad wyboru wniosków zostaną opublikowane w przewodniku po programie „Uczenie się przez całe życie – zob.: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/index_en.htm (zakładka „How to participate”).

¹⁹ Ibid 1.

²⁰ http://ec.europa.eu/education/llp/official-documents-on-the-llp_en.htm

ROZDZIAŁ 1 – PROGRAMY SEKTOROWE

1. COMENIUS – EDUKACJA SZKOLNA

Kontekst polityczny

W listopadzie 2008 r. Rada wyraziła zgodę na rozszerzenie współpracy europejskiej w zakresie polityki dotyczącej edukacji szkolnej²¹. Celem jest zapewnienie wszystkim młodym ludziom wysokiej jakości kształcenia, które umożliwi im znalezienie swojego miejsca w zglobalizowanym społeczeństwie oraz szybko zmieniającym się świecie pracy, a także pomoże im w pełni rozwinąć swój potencjał, w tym potencjał dotyczący innowacyjności, kreatywności i aktywności obywatelskiej. W latach 2007²² i 2009²³ Rada przedstawiła plan współpracy mającej na celu podniesienie poziomu wykształcenia i rozwoju zawodowego nauczycieli i osób kierujących szkołami²⁴. Nacisk został położony na potrzebę poprawy jakości i odpowiedniości całego cyklu kształcenia nauczycieli, od kształcenia przygotowującego do zawodu poprzez szkolenie wprowadzające aż po ciągły rozwój zawodowy. Również w 2009 r. Rada zajęła się edukacją dzieci ze środowisk migrantów i zaprosiła państwa członkowskie m. in. do ukierunkowanego korzystania z programu „Uczenie się przez całe życie” w celu znalezienia sposobów na zapewnienie tej grupie lepszego wsparcia w dziedzinie kształcenia²⁵.

Priorytety te zostały ujęte w strategicznych ramach ET 2020²⁶. W zakresie edukacji szkolnej priorytety te wymagają wprowadzenia mechanizmów zapewniających zdobycie kluczowych kompetencji przez wszystkich uczniów, niezależnie od ich sytuacji osobistej oraz środowiska społecznego i ekonomicznego. W szczególności trzeba nadal pracować nad podstawowymi umiejętnościami²⁷ oraz znalezieniem sposobów poprawy nauczania i przyswajania przekrojowych kompetencji kluczowych, sprzyjających inicjatywie, przedsiębiorczości, kreatywności, innowacyjności i przystosowaniu do gwałtownych zmian zachodzących w świecie pracy. Należy również poprawić kształcenie w zakresie poszanowania środowiska²⁸ i kompetencji międzykulturowych. W strategicznych ramach ET 2020²⁹ potwierdza się

²¹ Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie z dnia 21 listopada 2008 r. w sprawie przygotowania młodzieży na wyzwania XXI wieku: program europejskiej współpracy w dziedzinie szkolnictwa

(2008/C 319/08): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:319:0020:0022:PL:PDF>

²² Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie z dnia 15 listopada 2007 r. na temat poprawy jakości kształcenia nauczycieli (2007/C 300/07): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:300:0006:0009:PL:PDF>

²³ Ibid. 13

²⁴ http://ec.europa.eu/education/school-education/teacher_en.htm

²⁵ Konkluzje Rady w sprawie kształcenia dzieci ze środowisk migracyjnych 2009/C 301/07 : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:301:0005:0008:PL:PDF>

²⁶ Ibid. 7

²⁷ Konkluzje Rady w sprawie podnoszenia poziomu podstawowych umiejętności w kontekście europejskiej współpracy na rzecz szkół na miarę XXI wieku – Bruksela, 19 listopada 2010 r.: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/117853.pdf

²⁸ Konkluzje Rady w sprawie edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju – Bruksela, 19 listopada 2010 r.: http://consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/117855.pdf

²⁹ Ibid. 7

potrzebę skoncentrowania wysiłków na jakości uczenia się osób pochodzących ze środowisk migrantów³⁰ oraz uznaje się znaczenie wczesnej edukacji i opieki w tym zakresie.

Zmniejszenie odsetka osób przedwcześnie kończących naukę do poziomu poniżej 10 % do 2020 r. jest określone w strategii „Europa 2020” jako jeden z jej głównych celów³¹. W 2011 r. Rada przedstawiła ramy na rzecz skutecznej polityki zwalczania zjawiska przedwczesnego kończenia nauki³² na podstawie wiedzy o przyczynach skłaniających młodzież do zbyt wczesnego przerywania kształcenia i szkolenia. W dokumencie tym proponuje się szereg środków na rzecz zapobiegania powstawaniu warunków prowadzących do przedwczesnego kończenia nauki, reagowania na sygnały zwiększonego ryzyka, a także ponownego włączenia do systemu osób, które przerwały naukę.

Nowe europejskie poziomy odniesienia przedstawione w strategicznych ramach ET 2020³³ uwzględniają, obok przedwczesnego kończenia nauki i sprawności czytania, także cele ilościowe dotyczące zmniejszenia liczby uczniów osiągających słabe wyniki w matematyce i naukach ścisłych (do poziomu poniżej 15 % do 2020 r.) oraz zwiększenia odsetka dzieci w przedziale od 4 lat do wieku rozpoczęcia obowiązkowego szkolnego korzystających z wczesnej edukacji i opieki do poziomu 95 % do 2020 r. W czerwcu 2011 r. ministrowie ds. edukacji przyjęli konkluzje Rady w sprawie wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem³⁴, w których przedstawiono szereg priorytetów rozwoju w sektorze, w tym poszerzenie dostępu do usług oraz wzmocnienie kadr, programów i zarządzania.

Przykładowo w kontekście inicjatywy „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”³⁵ najnowsze prognozy przyszłych potrzeb w zakresie umiejętności przewidują wzrost liczby miejsc pracy wymagających wysokich lub średnich kwalifikacji. Kwalifikacjom tym muszą jednak towarzyszyć kluczowe kompetencje umożliwiające młodym ludziom pracę w środowiskach wielokulturowych, wielojęzycznych oraz podlegających szybkim zmianom, a także wykazywanie się kreatywnością i innowacyjnością.

W związku z tym wyżej opisane zmiany polityki i wyzwania wymagają współpracy europejskiej mającej na celu:

- Kontynuację i dalszy rozwój pracy nad kluczowymi kompetencjami w procesie uczenia się przez całe życie³⁶. Oznacza to zagwarantowanie, że wszyscy uczniowie, zaczynając od najmłodszych i niezależnie od środowiska, z jakiego pochodzą, okoliczności, płci czy specjalnych potrzeb, otrzymają środki potrzebne do zdobycia pełnego zakresu kluczowych kompetencji. Rozwój kluczowych kompetencji powinien opierać się na

³⁰ Konkluzje Rady w sprawie kształcenia dzieci ze środowisk migracyjnych, listopad 2009: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:301:0005:0008:PL:PDF>

³¹ Ibid. 3

³² Zalecenie Rady w sprawie polityk na rzecz ograniczania zjawiska przedwczesnego kończenia nauki, 28 czerwca 2011 r.: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:191:0001:0006:PL:PDF>

³³ Ibid. 7, załącznik I

³⁴ Konkluzje Rady w sprawie wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem: zagwarantujemy wszystkim dzieciom w UE dobry start w przyszłość. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:175:0008:0010:PL:PDF>

³⁵ Ibid. 5

³⁶ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:PL:PDF>

solidnych podstawowych umiejętnościach w zakresie sprawności czytania i pisania, matematyki i nauk ścisłych i powinien obejmować zarówno kompetencje w zakresie poszczególnych przedmiotów jak i kompetencje przekrojowe, które będą motywować uczniów i umożliwiać im dalszą naukę.

- Wspieranie współpracy szkół ze środowiskiem pracy i innymi ważnymi podmiotami spoza szkolnictwa, nawiązywanie partnerstwa i podnoszenie umiejętności nauczycieli i uczniów w zakresie przedsiębiorczości.
- Dalsze wsparcie nauczycieli, kadry kierowniczej, osób zajmujących się szkoleniem nauczycieli i innych pracowników szkół, tak aby stworzyć w szkołach jeszcze bardziej skuteczne środowisko nauczania. Wymaga to kształcenia nauczycieli na wysokim poziomie przez cały okres trwania ich kariery zawodowej, bardziej efektywnej rekrutacji nauczycieli i utrzymywania ich na stanowisku oraz umożliwienia osobom kierującym szkołami skoncentrowanie się na ich podstawowym zadaniu, którym jest poprawa jakości edukacji uczniów i nauczycieli.

Szczegółowe i operacyjne cele programu Comenius

Cele szczegółowe programu Comenius określone w art. 17 ust. 1 decyzji ustanawiającej program „Uczenie się przez całe życie”, są następujące:

- a) rozwijanie wiedzy o różnorodności kultur i języków europejskich oraz zrozumienia przez młodzież i kadre nauczycielską jej wartości;
- b) pomaganie młodym ludziom w zdobyciu podstawowych umiejętności i kompetencji życiowych niezbędnych dla rozwoju osobistego, przyszłego zatrudnienia i aktywnego obywatelstwa na poziomie krajowym i europejskim.

Cele operacyjne programu Comenius, określone w art. 17 ust. 2 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym mobilności uczniów i kadry nauczycielskiej z różnych państw członkowskich;
- b) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym partnerstw pomiędzy szkołami z różnych państw członkowskich, tak aby objąć wspólnymi działaniami oświatowymi w okresie trwania programu co najmniej 3 miliony uczniów;
- c) zachęcanie do nauki nowożytnych języków obcych;
- d) wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na ICT treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie;
- e) poprawa jakości i zwiększenie wymiaru europejskiego kształcenia nauczycieli;
- f) wspieranie poprawy metod dydaktycznych i sposobu zarządzania szkołami.

Priorytety programu Comenius

1.1 Mobilność i partnerstwa

Podejmowane w ramach programu Comenius działania w zakresie mobilności poszczególnych osób przenoszących się do innych państw europejskich oraz partnerstwa obejmują:

- mobilność uczniów w kontekście aktualnego lub przeszłego partnerstwa szkół;

- uczestnictwo w szkoleniach dla nauczycieli i innych pracowników szkolnictwa (doskonalenie zawodowe);
- wizyty przygotowujące partnerstwa szkół, partnerstwa regionalne, mobilność indywidualną uczniów, sieci i projekty wielostronne;
- praktyki dla przyszłych nauczycieli;
- wielostronne i dwustronne partnerstwa szkół, które obejmują mobilność uczniów i kadry w kontekście działań partnerskich;
- partnerstwa Comenius Regio;
- eTwinning.

W odniesieniu do tych działań, których zasady są zdefiniowane w przewodniku po programie „Uczenie się przez całe życie”, nie wyznaczono priorytetów europejskich³⁷.

1.2 Projekty wielostronne

1.2.1 W kierunku szkół XXI wieku: otwartość, innowacyjność i adekwatność

Rozwój kluczowych kompetencji³⁸ i motywacja do uczenia się w dużym stopniu zależą od adekwatności nauczania i uczenia się w stosunku do świata, w którym zachodzą szybkie zmiany, w którym coraz większe znaczenie zyskują umiejętności techniczne, umiejętność korzystania z mediów, kreatywność i kultura innowacji. Partnerstwa ze środowiskami pracy i kultury mogą zwiększyć motywację młodych ludzi, pomóc im w ustaleniu kierunku edukacji i kariery oraz stymulować ich kreatywność i przedsiębiorczość.

Projekty powinny angażować partnerów ze środowiska szkolnego i świata zewnętrznego. Powinni oni opracować metody, strategie, materiały dydaktyczne lub innego rodzaju materiały w celu:

- wspierania nowych form nauczania i uczenia się, dzięki którym środowisko szkolne będzie bardziej sprzyjać uczeniu się i będzie lepiej przystosowane do realiów XXI wieku;
- wypracowania modeli partnerstwa i sieci między szkołami a światem pracy i kultury;
- sprzyjania refleksji nad dobrą atmosferą w szkole dla wszystkich zaangażowanych stron;
- pobudzania i pielęgnowania kreatywności uczniów;
- stymulowania podejmowania przez młodzież inicjatyw i rozwoju jej umiejętności w zakresie przedsiębiorczości.

1.2.2 Kompetencje kadry kierowniczej szkół i nauczycieli

Aby odpowiedzieć na potrzeby gwałtownie zmieniającego się świata pracy i coraz bardziej zróżnicowanych społeczeństw, szkoły muszą pomagać młodzieży rozwijać pełen zakres kluczowych kompetencji. Wymaga to solidnego kształcenia nauczycieli i kadry kierowniczej szkół oraz wysokiej jakości ciągłego doskonalenia zawodowego przez cały okres ich kariery. W tym kontekście zasadnicze znaczenie mają programy szkolenia wprowadzającego nowych nauczycieli do zawodu. Projekty powinny:

- uwzględniać kompetencje potrzebne dzisiaj osobom kierującym szkołami oraz rozwijać, testować i wdrażać skuteczne sposoby wspierania ich rozwoju zawodowego;

³⁷ Ibid. 20

³⁸ Ibid. 15

- przyczyniać się do rozwoju wśród nauczycieli umiejętności współpracy między sobą, z rodzinami uczniów oraz ze światem zewnętrznym;
- rozwijać, testować i wdrażać efektywne międzyinstytucjonalne metody wspierania nauczycieli na początku ich kariery zawodowej (szkolenie wprowadzające)³⁹.

1.2.3 Umiejętności podstawowe⁴⁰ oraz „przekrojowe kompetencje kluczowe”

W trakcie lat spędzanych w szkole młodzież powinna rozwijać zarówno solidne umiejętności podstawowe (w zakresie czytania, pisania, matematyki i nauk ścisłych), jak i przekrojowe kompetencje kluczowe (umiejętność uczenia się, zdolność do podejmowania inicjatyw i przedsiębiorczość, kompetencje społeczne, obywatelskie i kulturalne oraz umiejętność korzystania z mediów). Nauczanie i przyswajanie przekrojowych kompetencji kluczowych często wymaga zastosowania metod wykraczających poza granice poszczególnych przedmiotów i spojrzenia na uczenie się oraz rozwój osobisty i społeczny uczniów z całościowej perspektywy. Doświadczenie wskazuje, że sposoby oceny procesu uczenia się mają duży wpływ na rozwój tych kluczowych kompetencji.

Projekty powinny:

- proponować sposoby poprawy przyswajania podstawowych umiejętności, umożliwiać skuteczne rozpoznawanie trudności w tych obszarach oraz wspierać uczniów z takimi trudnościami w całym systemie szkolnym;
- wskazywać i rozwijać podejścia lub metody nauczania i uczenia się, które efektywnie wspierają rozwój przekrojowych kompetencji kluczowych;
- rozwijać metody i praktyki oceniania, które poprawiają jakość nabywania umiejętności podstawowych i wspierają rozwój wspomnianych wyżej przekrojowych kompetencji kluczowych;
- identyfikować i rozwijać element integracji europejskiej w ramach nauczania i uczenia się.

1.2.4 Zmniejszenie liczby osób przedwcześnie kończących naukę, poprawa poziomu nauczania wśród uczniów ze środowisk migrantów i społeczności Romów oraz promowanie równości płci i integracyjnych metod nauczania

Przedwczesne kończenie nauki nadal stanowi poważne wyzwanie dla UE. Różne państwa członkowskie borykają się z odmiennymi problemami związanymi z przedwczesnym kończeniem nauki. W niektórych jest to zjawisko występujące przede wszystkim na wsi, w innych dotyczy ono przede wszystkim znajdujących się w niekorzystnej sytuacji obszarów dużych miast. Niektóre regionalne i sezonowe rynki pracy (np. w branżach turystycznej lub budowlanej) mogą odciągać młodych ludzi od szkoły i przyciągać do niewykwalifikowanej pracy bez perspektyw rozwoju. W niektórych krajach występuje zjawisko częstego przedwczesnego kończenia nauki w określonych kontekstach zawodowych, podczas gdy w innych odnotowuje się niższy poziom tego zjawiska np. w ramach ścieżki przyuczenia do zawodu⁴¹. Chociaż wiele młodych osób ze środowisk migracyjnych dobrze się uczy, ich

³⁹ Ibid. 14

⁴⁰ W maju 2009 r. Rada przyjęła europejski poziom odniesienia, jeśli chodzi o zmniejszenie odsetka uczniów uzyskujących słabe wyniki w czytaniu, matematyce i naukach ścisłych do 15 %:

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/framework_en.htm

⁴¹ Przeciwdziałanie zjawisku przedwczesnego kończenia nauki: kluczowy wkład w realizację strategii „Europa 2020”, Bruksela, dnia 31.1.2011, COM(2011) 18 wersja ostateczna; http://ec.europa.eu/education/school-education/doc/earlycom_pl.pdf

przeciętne wyniki są niższe niż wyniki ich rówieśników pochodzących z danego państwa. Odsetek młodzieży kończącej naukę w szkole przed uzyskaniem świadectwa ukończenia jest wysoki wśród uczniów ze społeczności Romów. Nadal utrzymują się także różnice między uczniami a uczennicami w zakresie zainteresowań i wyników z niektórych przedmiotów. Te wszystkie uwarunkowania należy uwzględnić w kontekście pomocy dla osób przedwcześnie kończących naukę lub zagrożonych tych problemem. Szkoły oraz inne zainteresowane strony mogą więc odegrać zasadniczą rolę w rozwiązaniu problemu przedwczesnego kończenia nauki oraz w poprawie wyników nauczania uczniów ze środowisk migracyjnych lub społeczności Romów.

Projekty powinny:

- wskazywać i rozwijać strategie uczenia się oraz metody pomocy uczniom zagrożonym przedwczesnym zakończeniem nauki w utrzymaniu motywacji i dokończeniu edukacji, a także przygotowania ich do dalszej edukacji i szkolenia;
- wskazywać i rozwijać sposoby wspierania i motywowania uczniów ze środowisk migracyjnych lub społeczności Romów do wykorzystania ich potencjału edukacyjnego;
- wskazywać i rozwijać strategie przełamywania stereotypów płciowych w nauczaniu, uczeniu się i wyborze kariery;
- wspierać rozwój integracyjnych metod nauczania i uczenia się, które uwzględniają potrzeby wszystkich uczniów, także tych w niekorzystnej sytuacji.

1.3 Sieci

1.3.1 Przedsiębiorczość i związki ze światem pracy

Rozwój inicjatywności i przedsiębiorczości jako kluczowych kompetencji⁴² obejmuje zdolność do przekształcania pomysłów w działania, pracę nad projektami oraz uczenie się o funkcjonowaniu gospodarki. Szkoły mogą wspierać rozwój tej kompetencji poprzez zachęcanie do podejmowania inicjatyw, innowacyjności i kreatywności oraz nawiązywanie partnerstwa ze światem pracy.

W ramach tego priorytetu organizacje partnerskie powinny tworzyć sieci zasobów i wiedzy specjalistycznej w celu rozpoznawania i upowszechniania skutecznych sposobów pomocy szkołom w:

- stworzeniu środowiska edukacyjnego, które zachęca uczniów i pracowników do inicjatywy, kreatywności i innowacyjności;
- partnerskiej współpracy ze światem pracy;
- oferowaniu lepszego poradnictwa dla uczniów;
- wspieraniu kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli i instruktorów oraz dyrektorów szkół i innych instytucji edukacyjnych w zakresie powyższych kwestii.

1.3.2 Zwiększanie atrakcyjności nauki przedmiotów ścisłych i przyrodniczych

Odpowiedź na globalne wyzwania, takie jak zmiana klimatu, poprzez rozwój bardziej ekologicznej i inteligentnej gospodarki wymaga zrozumienia zmian, jakie działalność człowieka powoduje w środowisku naturalnym, oraz naszej indywidualnej odpowiedzialności jako obywateli. Dlatego zrozumienie fundamentalnych pojęć naukowych i zainteresowanie

⁴² Kompetencja kluczowa nr 7 zgodnie z dokumentem „Kompetencje kluczowe w uczeniu się przez całe życie – europejskie ramy odniesienia”: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/l1-learning/keycomp_pl.pdf.
Zob. również: http://ec.europa.eu/education/school-education/competences_en.htm

zrównoważonym rozwojem stały się kluczem do aktywnego, odpowiedzialnego obywatelstwa.

W ramach tego priorytetu sieci powinny:

- wskazywać i upowszechniać skuteczne metody nauczania przedmiotów ścisłych i przyrodniczych, np. metody wspierające aktywność badawczą uczniów (uczenie się przez odkrywanie), w szczególności na rzecz zrównoważonego rozwoju;
- rozwijać usługi poradnictwa i informacji na temat kariery zawodowej w naukach ścisłych i przyrodniczych;
- opracować sposoby zmniejszania nierównowagi płci w edukacji i karierze zawodowej związanej z naukami ścisłymi i przyrodniczymi.

1.3.3 Rozwój wczesnej i przedszkolnej edukacji i opieki

Dostęp do wczesnej edukacji i opieki na wysokim poziomie stanowi fundament efektywnego uczenia się w przyszłości, pomaga w rozwoju społecznym dzieci i jest korzystny dla dzieci ze środowisk mniej uprzywilejowanych. Jakość tej edukacji zależy między innymi od kompetencji kadry, programu nauczania, współpracy z rodzicami, a także ogólnego środowiska edukacyjnego.

Sieci powinny wskazywać i upowszechniać oraz dzielić się wiedzą w zakresie skutecznych sposobów:

- poprawy kompetencji nauczycieli, instruktorów i pozostałej kadry oraz jakości programów nauczania i środowisk edukacyjnych dla dzieci, które nie podlegają jeszcze obowiązkowi szkolnemu;
- identyfikowania i wspierania dzieci mających trudności w nauce lub dotkniętych problemami społeczno-ekonomicznymi;
- wspierania wczesnego rozwoju języka oraz umiejętności czytania i pisania.

1.3.4 Rozwijanie kształcenia specjalnego w celu integracji wszystkich młodych ludzi, w szczególności młodych osób niepełnosprawnych

Budowanie w oparciu o różnorodność i wdrażanie zasad integracji w kształceniu i szkoleniu wymaga ponownego przemyślenia kwestii środowisk edukacyjnych, zasobów oraz kompetencji nauczycieli i osób kierujących szkołami, przeanalizowania barier i rozpoznania możliwości.

Sieci powinny wskazać i upowszechniać skuteczne sposoby:

- promowania włączania uczniów o specjalnych potrzebach do głównego nurtu, w tym poszerzania roli szkół specjalnych, tak aby stawały się ośrodkami zasobów;
- kształcenia nauczycieli, kadry kierowniczej i pozostałych pracowników szkolnictwa w zakresie wspierania integracji.

2. ERASMUS – SZKOLNICTWO WYŻSZE, W TYM KSZTAŁCENIE I SZKOLENIE ZAWODOWE NA POZIOMIE SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

Kontekst polityczny

Polityka UE w zakresie szkolnictwa wyższego ma na celu wspieranie państw członkowskich w ich wysiłkach na rzecz reformy systemów szkolnictwa wyższego, tak aby były one spójne i odpowiadały potrzebom społeczeństwa opartego na wiedzy. Dalsze reformy są niezbędne dla sprostania wyzwaniom związanym z globalizacją oraz dla podniesienia poziomu kwalifikacji europejskiej siły roboczej. Instytucje szkolnictwa wyższego należy wspierać, aby odgrywały decydującą rolę w budowaniu „Europy wiedzy”. W ten sposób będą się one przyczyniać do realizacji celów ram strategicznych ET 2020⁴³ i strategii „Europa 2020”⁴⁴, której jednym z głównych celów jest zwiększenie do 40% odsetka osób w wieku 30-34 lat posiadających wykształcenie wyższe (lub równoważne) do roku 2020. Spośród siedmiu inicjatyw przewodnich służących wsparciu realizacji celów strategii „Europa 2020” konkretne działania odnoszące się do szkolnictwa wyższego są przewidziane w inicjatywach: „Mobilna młodzież”⁴⁵, „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”⁴⁶ oraz „Unia innowacji”⁴⁷.

Jak podkreśla się w inicjatywie „Mobilna młodzież”, sprzyjanie mobilności ponadnarodowej, służące zwiększaniu umiejętności oraz propagowaniu otwartości i wzajemnego uczenia się w ramach instytucji i systemów szkolnictwa wyższego, jest jednym z głównych priorytetów polityki UE w dziedzinie szkolnictwa wyższego. Jednocześnie program UE w zakresie modernizacji stanowi uzupełnienie celów europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego przyjętych na konferencji ministerialnej w Leuven i Louvain-la-Neuve w 2009 r. i potwierdzonych następnie na konferencji w Budapeszcie i Wiedniu w 2010 r.⁴⁸. W szczególności ministrowie europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego uzgodnili, że do 2020 r. 20 % europejskich absolwentów powinno mieć doświadczenie studiów lub pracy za granicą.

W niedawnym komunikacie Komisji na temat modernizacji europejskich systemów szkolnictwa wyższego⁴⁹ przedstawiono szczegółowy plan reform sektora szkolnictwa wyższego na najbliższą dekadę. Koncentruje się on na potrzebie zwiększenia liczby absolwentów, podniesienia jakości i adekwatności nauczania i szkolenia, promowania mobilności i współpracy ponadnarodowej, zacieśnienia powiązań pomiędzy szkolnictwem wyższym, badaniami i innowacją oraz zapewnienia odpowiednich uzgodnień w zakresie finansowania i zarządzania.

⁴³ Ibid. 7

⁴⁴ Ibid. 3

⁴⁵ Ibid. 4

⁴⁶ Ibid. 5

⁴⁷ Ibid. 6

⁴⁸ <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=43>

⁴⁹ COM(2011) 567 wersja ostateczna: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0567:FIN:PL:PDF>

Konkluzje Rady zatwierdzające podstawowe przesłania komunikatu przyjęto w listopadzie 2011 r.

Zgodnie z programem reform UE zachęca się instytucje szkolnictwa wyższego do pełnego udziału w „trójkącie wiedzy” (szkolnictwo wyższe, badania naukowe i innowacje) oraz do uczestnictwa w projektach dotyczących intensywnej współpracy z przedsiębiorstwami. Propagowanie współpracy pomiędzy szkolnictwem wyższym a podmiotami gospodarczymi było jedną z podstawowych przesłanek powołania Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii⁵⁰, ale odnosi się też bardziej ogólnie do szkolnictwa wyższego. Zainicjowane przez Komisję Europejską Forum UE na rzecz dialogu uczelni i przedsiębiorstw również wspiera współpracę w tej dziedzinie.

Szczegółowe i operacyjne cele programu Erasmus

Szczegółowe cele programu Erasmus, przedstawione w art. 21 ust. 1 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) wspieranie realizacji europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego;
- b) wzmacnianie wkładu szkolnictwa wyższego oraz kształcenia zawodowego na poziomie szkolnictwa wyższego w proces innowacji.

Cele operacyjne programu Erasmus, określone w art. 21 ust. 2 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym mobilności studentów oraz pracowników dydaktycznych w całej Europie, tak by do roku 2012 co najmniej 3 miliony osób wzięły udział w mobilności studenckiej w ramach programu Erasmus i poprzedzających go programów;
- b) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym współpracy wielostronnej pomiędzy szkołami wyższymi w Europie;
- c) zwiększanie stopnia przejrzystości i zgodności kwalifikacji nabytych w szkołach wyższych ogólnych i zawodowych w Europie;
- d) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym współpracy pomiędzy szkołami wyższymi a przedsiębiorstwami;
- e) ułatwianie rozwoju innowacyjnych praktyk w dziedzinie kształcenia i szkolenia na poziomie szkolnictwa wyższego oraz transferu tych praktyk, w tym również z jednego państwa uczestniczącego w programie do innych państw;
- f) wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na ICT treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie.

Priorytety działań programu Erasmus

2.1 Mobilność

Mobilność studentów oraz nauczycieli akademickich i innych pracowników uczelni wyższych

⁵⁰ <http://eit.europa.eu>

Mobilność studentów oraz nauczycieli akademickich i innych pracowników uczelni wyższych ma kluczowe znaczenie dla Europy opartej na wiedzy oraz dla autentycznego europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego. Aby jeszcze bardziej pobudzić mobilność w Europie, uczelnie uczestniczące w programie Erasmus powinny rozwijać swoje strategie mobilności instytucjonalnej na nadchodzące lata, uwzględniając zarówno mobilność studentów, jak i pracowników. Jeśli chodzi o mobilność studentów, apeluje się do uczelni o dalsze zwiększanie mobilności w zakresie studiów i praktyk w celu przyczynienia się w decydujący sposób do tego, aby do 2020 r. 20 % absolwentów miało za sobą okres mobilności, co stanowi europejski cel mobilności przewidziany w procesie bolońskim.

Przy realizowaniu tych ambitnych celów ilościowych fundamentalne znaczenie ma zapewnienie wysokiej jakości. Dlatego też apeluje się do organizacji szkolnictwa wyższego o jak najlepszą organizację mobilności studentów i pracowników przy pełnym poszanowaniu zasad i wytycznych w zakresie jakości, określonych w Karcie uczelni Erasmus oraz Europejskiej karcie na rzecz jakości mobilności⁵¹.

W odniesieniu do tych działań nie wyznaczono priorytetów europejskich ani krajowych.

Intensywne programy w ramach programu Erasmus

Intensywny program to krótki program nauki skupiający studentów i nauczycieli akademickich z instytucji szkolnictwa wyższego z co najmniej trzech państw uczestniczących w programie. Oprócz efektów uczenia się w zakresie kompetencji związanych z przedmiotem, intensywne programy powinny sprzyjać przekazywaniu kompetencji przekrojowych, a nakład pracy studentów biorących udział w programie powinien być uznawany w ramach systemu ECTS (lub równoważnego zaliczenia punktów).

W odniesieniu do tego działania nie wyznaczono priorytetów europejskich ani krajowych.

Intensywne kursy językowe w ramach programu Erasmus (EILC)

Kursy te są kluczowym elementem rozwoju kompetencji językowych i międzykulturowych mobilnych studentów, a także promocji wielojęzyczności w Europie.

W odniesieniu do tego działania nie wyznaczono priorytetów europejskich ani krajowych.

2.2 Projekty wielostronne

Projekty wielostronne w ramach programu Erasmus wspierają współpracę instytucji szkolnictwa wyższego między sobą oraz z innymi zainteresowanymi stronami.

Priorytetowo traktowane będą projekty koncentrujące się na dziedzinach i kwestiach w niewystarczającym stopniu objętych projektami finansowanymi już w ramach tego działania.

Projekty wielostronne dotyczą pięciu priorytetów wskazanych poniżej.

⁵¹ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie mobilności transnarodowej we Wspólnocie w celach edukacji i szkolenia: Europejska Karta na rzecz Jakości Mobilności (2006/L 394/5): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0005:0009:PL:PDF>.

2.2.1 Podnoszenie poziomu osiągnięć oraz wzmacnianie społecznego wymiaru szkolnictwa wyższego

Projekty realizowane w ramach tego priorytetu muszą wspierać działania mające na celu zwiększenie dostępności szkolnictwa wyższego i wzmocnienie społecznego wymiaru szkolnictwa wyższego. Główne cele obejmują zwiększenie uczestnictwa i poprawę wskaźników kończenia nauki przez studentów z grup gorzej reprezentowanych (z uwagi na czynniki związane m.in. ze środowiskiem społeczno-ekonomicznym, niepełnosprawnością, pochodzeniem etnicznym, migracją itp.) oraz osoby uczące się w sposób nietradycyjny (studujący w niepełnym wymiarze, osoby mające znaczące obowiązki rodzinne, dorośli uczniowie itp.), wspieranie koncepcji uczenia się przez całe życie poprzez tworzenie elastycznych ścieżek nauki, opracowanie sposobów zwiększenia odpowiedzialności społecznej instytucji szkolnictwa wyższego, a także osiągnięcie lepszej równowagi płci, zwłaszcza w przypadku kierunków cechujących się pod tym względem szczególną dysproporcją.

Priorytetowo traktowane będą projekty skupiające się wokół:

- poszerzania dostępu do szkolnictwa wyższego dla grup gorzej reprezentowanych oraz osób nienależących do typowych grup osób uczących się, np. poprzez zachęcanie do uznawania poprzedniej edukacji pozaformalnej i nieformalnej, rozwój poradnictwa i doradztwa lub lepszy dostęp do nich, a także poprzez specjalne propozycje dotyczące rekrutacji w celu dotarcia do nowych grup studentów, np. ścieżki umożliwiające przechodzenie od kształcenia zawodowego i innych rodzajów kształcenia do studiów wyższych;
- systemów monitorowania postępów w zakresie poszerzania dostępu dla gorzej reprezentowanych grup;
- opracowania polityki mającej na celu podniesienie wskaźników kończenia szkół wyższych, w tym poprzez wzmocnienie wsparcia indywidualnego (finansowego i innego) oraz poradnictwa dla studentów;
- rozwoju elastycznych zasad, w szczególności w odniesieniu do nauki w niepełnym wymiarze czasowym i w trybie indywidualnym (w tym kształcenia na odległość), w celu zaspokojenia specyficznych potrzeb takich uczniów w ramach szkolnictwa wyższego;
- kwestii równowagi płci poprzez promowanie uczestnictwa i udanych karier gorzej reprezentowanych płci w odpowiednich dyscyplinach;
- podnoszenia świadomości i rozwijania odpowiedzialności społecznej instytucji szkolnictwa wyższego, działań na rzecz społeczności i ścieżek dostępu w ramach społeczności.

2.2.2 Poprawa jakości i adekwatności szkolnictwa wyższego, w tym poprzez współpracę pomiędzy uczelniami a rynkiem pracy

Projekty w ramach tego priorytetu powinny wspierać działania, które sprzyjają dostosowywaniu programów nauczania do istniejących i pojawiających się potrzeb na rynku pracy, oferując umiejętności sprzyjające zatrudnieniu oraz umiejętności przekrojowe, takie jak przedsiębiorczość, poprzez rozwijanie czynnej współpracy pomiędzy instytucjami szkolnictwa wyższego a partnerami spoza środowiska akademickiego: przedsiębiorstwami, organizacjami zawodowymi, izbami handlowymi, partnerami społecznymi, organami lokalnymi i regionalnymi itp., a także działania uznające rolę wybitnych nauczycieli w sukcesie studentów i dostarczające im odpowiednich zachęt.

Priorytetowo traktowane będą projekty skupiające się wokół:

- wzmocnienia związku pomiędzy kształceniem (w ramach programu nauczania i poza nim) a potrzebami gospodarki i rynku pracy, na przykład poprzez ocenę przyszłego zapotrzebowania na umiejętności, promowanie udziału sektora biznesowego w opracowywaniu programów nauczania i zapewnienie uwzględniania innowacji, kreatywności i przedsiębiorczości w programach nauczania;
- rozwoju edukacji w sposób dostosowany do obecnych i przyszłych potrzeb rynku pracy w ramach programu uczenia się przez całe życie, w oparciu o wyraźne zapotrzebowanie pracodawców oraz ich zaangażowanie, np. w formie dopasowanych do indywidualnych potrzeb kursów rozwijających wiedzę i umiejętności pracowników;
- rozwoju inicjatyw lub narzędzi mających na celu ocenę i zwiększanie szans absolwentów na zdobycie zatrudnienia;
- opracowywania zintegrowanych programów, które powinny uwzględniać przekazywanie umiejętności przekrojowych, obejmujących (1) pełny cykl studiów (licencjackich, magisterskich lub doktoranckich) prowadzących do zdobycia uznanych wspólnych, podwójnych lub wielokrotnych dyplomów; (2) pełny cykl studiów w zakresie kierunków wielodyscyplinarnych; lub (3) programy nauczania i moduły kontynuacji kształcenia opracowane pod kątem aktualizacji wiedzy i umiejętności uzyskanych w przeszłości;
- lepsze wykorzystanie potencjału technologii informacyjnych i komunikacyjnych w celu umożliwienia skutecznego uczenia się, dostosowanego do potrzeb danej osoby, oraz usprawnienia prowadzenia kursów i administracji uczelni;
- wprowadzenie zachęt dla uczelni, służących inwestowaniu w ciągłe doskonalenie zawodowe pracowników, przyjmowaniu wystarczającej liczby pracowników do rozwoju kształcenia w nowych dyscyplinach oraz nagradzaniu najwyższej jakości w nauczaniu.

2.2.3 Podwyższanie jakości poprzez mobilność i współpracę transgraniczną

Projekty realizowane w ramach tego priorytetu muszą wspierać działania mające na celu rozwój innowacyjnych strategii zwiększania mobilności lub sposobów usuwania przeszkód dla mobilności na poziomie szkolnictwa wyższego.

Priorytet ten obejmuje także projekty wspierające mobilność wirtualną, stanowiące część globalnej strategii efektywnego wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych przez zaangażowane instytucje szkolnictwa wyższego.

Priorytetowo traktowane będą projekty skupiające się wokół:

- rozwoju strategii mających na celu zwiększenie mobilności edukacyjnej, np. poprzez promowanie „okien mobilności” w programach nauczania lub zachęcanie środowisk opiniotwórczych (nauczycieli, kadry kierowniczej szkół, instruktorów, itp.) do promowania mobilności;
- analizy i usuwania głównych przeszkód na drodze do mobilności, zwłaszcza tych, które uniemożliwiają pełne uznanie okresu, jaki mobilni studenci spędzili za granicą, w tym promowania i pełnego wykorzystania w tym celu istniejących narzędzi (europejskiego systemu transferu punktów (ECTS), Europass wraz z suplementem do dyplomu, itp.⁵²);

⁵² Konwencja o uznaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w Regionie Europejskim z 1997 r. (powszechnie zwana „konwencją lizbońską o uznawalności”, sieć informacyjna ENIC-NARIC, zapewnianie jakości europejskich instytucji szkolnictwa wyższego i programów

- udostępniania na poziomie krajowym lub regionalnym odpowiednich, aktualnych informacji na temat dostępnych możliwości w zakresie mobilności międzynarodowej;
- udostępniania otwartych zasobów edukacyjnych do celów upowszechniania treści na poziomie europejskim jako integralnej części strategii instytucjonalnej w przypadku wcześniejszego rozwiązania kwestii organizacyjnych i technicznych;
- zwiększenia mobilności wirtualnej poprzez uznanie kursów prowadzonych przez inne instytucje za granicą z wykorzystaniem wirtualnych narzędzi edukacyjnych.

2.2.4 Sojusze na rzecz wiedzy

Projekty powinny wspierać sojusze na rzecz wiedzy, łączące przedsiębiorstwa i instytucje szkolnictwa wyższego na rzecz wzmocnienia i rozwoju potencjału Europy w dziedzinie innowacji, poprzez oferowanie spójnego zestawu wspólnych działań, obejmującego nowe metody uczenia się i nauczania, opracowywanie i realizację nowych wielodyscyplinarnych programów nauczania i innowacyjnych kursów oraz propagowanie postawy przedsiębiorczości. Projekty te powinny zmierzać do ułatwiania przekazywania wiedzy pomiędzy szkolnictwem wyższym a przedsiębiorstwami i stanowić realizację autentycznego procesu dwukierunkowego, w ramach którego uczelnie i przedsiębiorstwa łączą swoje siły w celu zwiększenia własnego potencjału w dziedzinie innowacji.

Projekty powinny wspierać spójny zestaw działań, opracowanych wspólnie w ramach partnerstwa. Zakres działań określa się ogólnie, aby był elastyczny i mógł zostać dostosowany do różnych kontekstów w całej UE; opiera się on na trzech głównych zintegrowanych osiach:

- **nowe metody uczenia się i nauczania**, co może obejmować wspólne opracowywanie i realizację nowych wielodyscyplinarnych programów nauczania i kursów, organizację działań edukacyjnych w przedsiębiorstwach, uczestnictwo studentów i kadry dydaktycznej w rozwiązywaniu rzeczywistych problemów stojących przed przedsiębiorstwami, a przez to wspieranie uczenia się wielodyscyplinarnego, skoncentrowanego na osobie uczącej się i opierającego się na rozwiązywaniu problemów; opracowanie i uruchomienie platform dopasowujących potrzeby przedsiębiorstw i projekty tworzone przez studentów, rozwój otwartej edukacji w przedsiębiorstwach lub państwach, programy mające zachęcić kadrę dydaktyczną do testowania nowych modeli innowacji i przedsiębiorczości oraz do aktualizowania i doskonalenia umiejętności poprzez konfrontację z rzeczywistymi sytuacjami biznesowymi;
- **propagowanie umiejętności i postaw sprzyjających przedsiębiorczości** poprzez promowanie umiejętności przekrojowych dzięki uwzględnianiu kształcenia przedsiębiorczości we wszystkich programach edukacji na poziomie wyższym; rozwijanie nowych możliwości uczenia się wynikających z praktycznego stosowania umiejętności w zakresie przedsiębiorczości (opracowywanie nowych usług, produktów i prototypów mających potencjał wykorzystania komercyjnego);
- **ustrukturyzowana mobilność**, w tym m.in. staże lub praktyki studenckie w przedsiębiorstwach; ograniczone czasowo okresy pracy badaczy lub pracowników dydaktycznych w przedsiębiorstwach; udział pracowników przedsiębiorstw w dydaktyce; mobilność pracowników pomiędzy uczelniami a przedsiębiorstwami; udział kadry dydaktycznej w projektach przedsiębiorstw, co ma na celu wymianę i transfer wiedzy i innowacji lub opracowywanie innowacji dostosowanych do konkretnych potrzeb.

2.2.5 Poprawa zarządzania i finansowania

Projekty w ramach tego priorytetu powinny wspierać działania rozwijające strategiczny potencjał instytucji szkolnictwa wyższego i ich kadry kierowniczej, zwiększające ich autonomię i rozliczalność, a przez to oferujące instytucjom większe możliwości pozyskiwania finansowania z różnych źródeł i efektywne gospodarowanie zasobami.

Priorytetowo traktowane będą projekty skupiające się wokół:

- ułatwiania współpracy europejskiej w zakresie zapewnienia jakości, na przykład poprzez formułowanie i wdrażanie nowych procedur wewnętrznej i zewnętrznej oceny jakości programów studiów, wspólnych metod i narzędzi w zakresie uznawania wspólnych, podwójnych lub wielokrotnych dyplomów oraz jasnych zasad zapewniania jakości edukacji transgranicznej;
- zwiększania autonomii i odpowiedzialności instytucji szkolnictwa wyższego, w tym szerszego zaangażowania zainteresowanych stron (np. studentów, absolwentów, przedsiębiorstw, partnerów społecznych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, stowarzyszeń rozwoju regionalnego) w procesy podejmowania decyzji;
- promowania przejrzystości w zakresie różnorodności i wyników osiągniętych przez instytucje szkolnictwa wyższego;
- ulepszania przywództwa strategicznego w ramach instytucji szkolnictwa wyższego poprzez rygorystyczne systemy zarządzania;
- opracowywania strategii zwiększenia efektywności finansowania, w tym mechanizmów finansowania w oparciu o wyniki;
- promowania dywersyfikacji finansowania instytucji szkolnictwa wyższego;
- oceny i promowania zwrotu z inwestycji w szkolnictwie wyższym.

2.3 Sieci akademickie

Projekty realizowane w ramach tego działania muszą dążyć do objęcia swoim zakresem możliwie najszerszego i najbardziej zaawansowanego zestawu konkretnych kompetencji w danej dziedzinie. Sieci akademickie muszą łączyć ze sobą odpowiedni zestaw zainteresowanych podmiotów i muszą zajmować się przedmiotami, które bezpośrednio dotyczą europejskiej polityki w zakresie szkolnictwa wyższego. Głównym celem musi być dzielenie się wiedzą, omawianie metodologii, promowanie wymiany doświadczeń i praktyk w tej dziedzinie oraz pobudzanie i promowanie kreatywności i innowacyjności. Sieci powinny zajmować się aktualnymi, pojawiającymi się i przyszłymi zmianami w danej dziedzinie.

Priorytetowo traktowane będą innowacyjne projekty koncentrujące się na dziedzinach i kwestiach w niewystarczającym stopniu objętych projektami finansowanymi już w ramach tego działania.

Informacje na temat sieci finansowanych w ramach poprzednich zaproszeń można znaleźć w kompendiach na temat programu Erasmus na stronie internetowej:

http://eacea.ec.europa.eu/llp/erasmus/erasmus_compendia_en.html

3. LEONARDO DA VINCI – WSTĘPNE I USTAWICZNE KSZTAŁCENIE I SZKOLENIE ZAWODOWE

Kontekst polityczny

Strukturę ramową dla programu Leonardo da Vinci stanowi proces kopenhaski, uaktualniony komunikatem z Brugii (2010 r.)⁵³. Proces skupia się przede wszystkim na zwiększaniu atrakcyjności, jakości i wydajności systemów kształcenia i szkolenia zawodowego, poprawie przejrzystości, systemach informacji i zarządzania, na uznawaniu kompetencji i kwalifikacji oraz na wzmacnianiu wymiaru europejskiego w wyżej wymienionych dziedzinach. Wyzwania, jakie nas czekają w nadchodzących latach, zostały opisane w komunikacie na temat kształcenia i szkolenia zawodowego przyjętym przez Komisję Europejską w czerwcu 2010 r.⁵⁴

Działalność w ramach programu będzie nadal koncentrować się na konkretnych inicjatywach promujących dalszy rozwój, testowanie i wdrażanie wspólnych europejskich narzędzi na rzecz kształcenia i szkolenia zawodowego. Inicjatywy te obejmują rozwój i testowanie europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (European Credit System for Vocational Education and Training – ECVET), wdrażanie europejskich ram kwalifikacji (European Qualifications Framework – EQF) oraz promocję, rozwój i wykorzystanie europejskich ram odniesienia na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym (EQAVET). Te działania będą służyć wzmocnieniu wzajemnego uczenia się, współpracy, zaufania, zwiększaniu mobilności i dzieleniu się doświadczeniami i know-how. W myśl konkluzji Rady na temat mobilności młodzieży (listopad 2008 r.)⁵⁵, zielonej książki dotyczącej promowania mobilności edukacyjnej młodzieży z czerwca 2009 r.⁵⁶ oraz inicjatywy „Mobilna młodzież”⁵⁷, szczególny nacisk położony zostanie na stworzenie możliwości w zakresie mobilności dla młodych ludzi, w tym praktykantów i stażystów oraz studentów na szczeblu kształcenia i szkolenia zawodowego.

Szczególna uwaga zostanie poświęcona ułatwianiu udziału we wszystkich działaniach programu Leonardo da Vinci sektorom⁵⁸, organizacjom partnerów społecznych i przedsiębiorstw, zwłaszcza małych i średnich (MŚP). Do realizacji tych celów przyczyniają się regionalne strategie współpracy w zakresie stymulowania mobilności młodzieży uczestniczącej w kształceniu i szkoleniu zawodowym.

⁵³ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/vocational/bruges_pl.pdf

⁵⁴ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Nowy bodziec do europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego służący wspieraniu strategii Europa 2020: COM(2010) 296 wersja ostateczna: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0296:FIN:PL:PDF>

⁵⁵ Ibid. 9

⁵⁶ Ibid. 10

⁵⁷ Ibid. 4

⁵⁸ Sektory według kodów i opisów Eurostat: Klasyfikacja statystyczna działalności gospodarczej we Wspólnocie Europejskiej (NACE – Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne): http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/NACE_backgrounds

Szczegółowe i operacyjne cele programu Leonardo da Vinci

Cele szczegółowe programu Leonardo da Vinci, określone w art. 25 ust. 1 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) wspieranie uczestników kształcenia i doskonalenia zawodowego w zdobywaniu i wykorzystywaniu wiedzy, umiejętności i kwalifikacji w celu ułatwienia osobistego rozwoju, zwiększenia szans na zatrudnienie oraz uczestnictwa w europejskim rynku pracy;
- b) wspieranie udoskonalania jakości i innowacyjności w systemach, instytucjach i praktykach w dziedzinie szkolenia i kształcenia zawodowego;
- c) zwiększanie atrakcyjności kształcenia i szkolenia zawodowego oraz mobilności dla pracodawców i poszczególnych osób oraz ułatwianie mobilności pracujących praktykantów.

Cele operacyjne programu Leonardo da Vinci, określone w art. 25 ust. 2 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym ogólnoeuropejskiej mobilności osób biorących udział w początkowym etapie szkolenia i kształcenia zawodowego oraz w kształceniu ustawicznym, tak by zwiększyć liczbę staży w przedsiębiorstwach do co najmniej 80 000 rocznie do końca okresu trwania programu „Uczenie się przez całe życie”;
- b) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym współpracy pomiędzy instytucjami lub organizacjami oferującymi możliwości kształcenia, przedsiębiorstwami, partnerami społecznymi i innymi odpowiednimi podmiotami w Europie;
- c) ułatwianie rozwoju innowacyjnych praktyk w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego na poziomie innym niż poziom szkolnictwa wyższego oraz transferu tych praktyk, w tym z jednego państwa uczestniczącego w programie do innych;
- d) poprawa stopnia przejrzystości i uznawania kwalifikacji oraz kompetencji, w tym nabytych w drodze kształcenia nieoficjalnego i nieformalnego;
- e) zachęcanie do nauki nowożytnych języków obcych;
- f) wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na ICT treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie.

Priorytety działań w ramach programu Leonardo da Vinci⁵⁹

3.1 Mobilność i partnerstwa

Jeśli chodzi o mobilność osób dla celów szkolenia zawodowego oraz mobilność osób zawodowo zajmujących się kształceniem i szkoleniem zawodowym, duży nacisk kładzie się na zarządzanie jakością mobilności, w tym pedagogicznego, językowego i kulturowego przygotowania do pobytu za granicą i organizacji tego pobytu w oparciu o zasady określone w Europejskiej karcie na rzecz jakości mobilności. Zachęca się do opracowywania i

⁵⁹ Należy zauważyć, że w ramach działań na rzecz mobilności w ramach programu Leonardo da Vinci, władze krajowe mogą ustanowić pewne dodatkowe priorytety krajowe, takie jak obszary tematyczne, państwa docelowe itp. Priorytety te muszą być spójne z priorytetami europejskimi przedstawionymi w niniejszym dokumencie oraz uzgodnione z Komisją Europejską. Informacje o tych priorytetach będą przekazywane w formie krajowych zaproszeń do składania wniosków lub na stronach internetowych krajowych agencji.

wdrażania elementów ECVET (opis, ocena i uznawanie wyników nauczania), jak również do korzystania z poradnictwa i zasad zrównoważonego rozwoju w celu optymalizacji skutków doświadczenia mobilności. Z tych działań przygotowawczych w dziedzinie mobilności praktykantów wyciągnięto wnioski, że ta grupa docelowa powinna być szczególnie widoczna w ramach programu Leonardo da Vinci. Podkreśla się istotną rolę kompetentnych organów pośredniczących⁶⁰ w tych projektach w celu zapewnienia ich wysokiej jakości oraz zaangażowania MŚP.

Działanie to związane jest z mobilnością w celach naukowych i szkoleniowych następujących grup docelowych:

- (1) stażyści odbywający szkolenie zawodowe
 - A. praktykanci i stażyści odbywający szkolenie zawodowe opierające się na systemie przemiennej nauki i szkolenia poprzez pracę w przedsiębiorstwie⁶¹
 - B. stażyści odbywający szkolenie zawodowe w szkole
- (2) osoby obecne na rynku pracy i uczestniczące w ustawicznym szkoleniu zawodowym
- (3) osoby pracujące zawodowo uczestniczące w kształceniu i szkoleniu zawodowym.

W celu promowania jakości i zwiększania możliwości mobilności stażystów odbywających wstępne szkolenie zawodowe zachęcać się będzie do składania wniosków **konsorcja mobilności Leonardo da Vinci**.

Konsorcja składają się zazwyczaj z grup podmiotów świadczących kształcenie i szkolenie zawodowe, współpracujących z odpowiednimi partnerami w celu wysyłania osób uczących się za granicę. Partnerami konsorcjów mogą być szkoły zawodowe, przedsiębiorstwa, stowarzyszenia branżowe, władze regionalne i lokalne oraz izby handlowe, przemysłowe i rzemieślnicze.

Tak jak partnerstwo w ramach programu Comenius dotyczy współpracy między szkołami, tak projekty partnerstwa w ramach programu Leonardo da Vinci muszą koncentrować się na współpracy między kształceniem i szkoleniem zawodowym a światem pracy i angażować partnerów z obu stron.

3.2 Wielostronne projekty na rzecz transferu innowacji

Dwa rodzaje wielostronnych projektów objętych programem Leonardo da Vinci to:

- wielostronne projekty na rzecz transferu innowacji (zarządzanie zdecentralizowane);
- wielostronne projekty na rzecz rozwoju innowacji (zarządzanie scentralizowane).

Różnice pomiędzy zakresem tych dwóch rodzajów projektów są opisane bardziej szczegółowo w przewodniku po programie „Uczenie się przez całe życie”⁶².

⁶⁰ Właściwymi organami pośredniczącymi są wszystkie organizacje publiczne i publiczno-prywatne oraz grupy interesów, których misją jest wspieranie sektora gospodarki lub szkoleń w zakresie działalności edukacyjno-szkoleniowej. Przykłady takich organów obejmują izby rzemieślnicze, izby handlowe, organizacje przedstawicielskie lub federacje biznesu, związki, urzędy pracy.

⁶¹ Zgodnie z definicją praktyk sformułowaną przez dane państwo dla potrzeb programu. Może ona również obejmować dorosłych odbywających programy praktyk. Zob. stronę internetową krajowej agencji danego państwa.

⁶² Ibid. 20

Podnoszenie poziomu kompetencji osób z grup ryzyka⁶³ oraz zapewnienie stosowania zasady równości szans uważane są za przekrojowe priorytety dla wszystkich wielostronnych projektów programu Leonardo oraz wszystkich priorytetów.

We wszystkich wielostronnych projektach projektu Leonardo zachęca się do korzystania z **technologii informacyjno-komunikacyjnych i metod e-learning, ukierunkowanej zawodowo nauki języków obcych (VOLL) i zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego (CLIL).**

3.2.1 Zachęcanie do współpracy między sektorem kształcenia i szkolenia zawodowego a światem pracy

Projekty w ramach tego priorytetu powinny promować ściśle związki ze światem pracy w celu skutecznego przystosowania szkolenia i kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy i większego wsparcia rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Projekty powinny mieć na celu lepszą identyfikację i przewidywanie sektorowych potrzeb dotyczących umiejętności i kompetencji oraz ich integrację w ofercie kształcenia i szkolenia zawodowego. Oznacza to również promowanie łączenia nauki z pracą. Priorytet ten powinien wspierać wdrażanie strategii „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”⁶⁴ poprzez uwzględnienie wyzwań, jakie stanowią zmiany demograficzne i w zakresie środowiska naturalnego, a także związane z nimi rosnące zapotrzebowanie na miejsca pracy w tych dziedzinach, takie jak tzw. „zielone” (proekologiczne) i „białe” miejsca pracy (czyli miejsca pracy w służbie zdrowia i pomocy społecznej).

Wnioski powinny obejmować jeden z następujących obszarów działań:

- wspieranie zaangażowania poszczególnych zainteresowanych stron w proces dostosowania kształcenia i szkolenia zawodowego oraz systemów kwalifikacji do potrzeb rynku pracy, z uwzględnieniem zmian systemowych, takich jak przejście na system oparty na efektach uczenia się i kompetencjach;
- testowanie i wdrażanie wspólnych metod i systemów umożliwiających przewidywanie potrzeb związanych z umiejętnościami, określanie tych potrzeb i wpasowywanie ich w system kształcenia i szkolenia, np. na poziomie sektorowym, z udziałem przedsiębiorstw, organizacji sektorowych, partnerów społecznych w kształceniu i szkoleniu zawodowym;
- wspieranie integracji instytucjonalnego kształcenia i szkolenia zawodowego ze światem pracy poprzez zwiększanie liczby zajęć związanych z pracą w programach kształcenia i szkolenia zawodowego, w tym wprowadzanie innowacyjnych modeli zdobywania doświadczenia w pracy, wspólnej pracy z doświadczonym pracownikiem (work shadowing), a także uczenia się poprzez pracę i praktyk;
- testowanie i wdrażanie w praktyce innowacyjnych metod i systemów dotyczących problemu przedwczesnego kończenia nauki we wstępnym kształceniu i szkoleniu zawodowym.

3.2.2 Wspieranie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli, instruktorów zawodu i opiekunów dydaktycznych zajmujących się

⁶³ Grupy zagrożone obejmują grupy mające określone trudności na rynku pracy, na przykład osoby, które przedwcześnie zakończyły edukację, pracowników o niskich kwalifikacjach, osoby niepełnosprawne, imigrantów i osoby pochodzące ze środowisk migracyjnych, mniejszości etniczne, w tym Romów.

⁶⁴ Ibid. 5

kształceniem i szkoleniem zawodowym oraz kierowników instytucji kształcenia i szkolenia zawodowego

Priorytet ten dotyczy potrzeby rozwoju umiejętności i kompetencji nauczycieli, instruktorów oraz osób kierujących szkołami/ instytucjami kształcenia i szkolenia zawodowego i zajmujących się poradnictwem, tak aby mogli poradzić sobie z przyszłymi wyzwaniami. Projekty realizowane w ramach tego priorytetu powinny promować transfer innowacji w następujących dziedzinach:

- rola osób zawodowo zajmujących się kształceniem i szkoleniem zawodowym w kontekście zmian systemowych, takich jak przejście do systemów opartych na wynikach nauczania i kompetencjach czy wzrost zainteresowania uznaniem poprzedniego kształcenia pozaformalnego i nieformalnego;
- zacieśnienie związku między osobami zawodowo zajmującymi się kształceniem i szkoleniem zawodowym a światem pracy (przedsiębiorstwami, grupami zawodowymi itp.), rozwijanie ich umiejętności w zakresie poradnictwa zawodowego dla indywidualnych osób⁶⁵;
- rozwijanie ich umiejętności pedagogicznych i zaangażowania w kształtowanie programów nauczania;
- zdobywanie kompetencji, które pozwolą osobom zawodowo zajmującym się kształceniem i szkoleniem zawodowym nauczać kompetencji przekrojowym, takich jak kompetencje wymienione w zaleceniu w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie z 2006 r.

3.2.3 Promowanie zdobywania kluczowych kompetencji w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego

Zdobywanie kluczowych kompetencji⁶⁶ ma szczególne znaczenie dla kształcenia i szkolenia zawodowego, ponieważ niektórzy uczniowie i stażyści rozpoczynają kształcenie zawodowe, nie posiadając podstawowych umiejętności i kompetencji, które są potrzebne do tego, aby z powodzeniem odbyć i ukończyć szkolenie. Z drugiej strony, kluczowe kompetencje mają znaczenie dla promowania indywidualnych ścieżek edukacyjnych poza systemem kształcenia i szkolenia zawodowego, poprawy „przepuszczalności” systemu edukacyjnego i ułatwienia przejścia z jednej fazy do drugiej (z fazy kształcenia i szkolenia zawodowego na rynek pracy oraz powrotu na rynek pracy po okresie bezrobocia). Niektóre kluczowe kompetencje przyczyniają się do atrakcyjności kształcenia i szkolenia zawodowego.

Projekty powinny promować jedno z następujących zagadnień:

- opracowanie koncepcji zdobywania kluczowych kompetencji w ramach kształcenia zawodowego, w szczególności kompetencji komputerowych i technologicznych, w zakresie przedsiębiorczości oraz języków obcych (uczenie się języków dla celów zawodowych – VOLL i uczenie się języków w sposób zintegrowany – CLIL), a także umiejętności życia i pracy w coraz bardziej zróżnicowanym społeczeństwie i aktywnego obywatelstwa;
- rozwój praktyk zdobywania kluczowych kompetencji w ramach ustawicznego szkolenia zawodowego;
- opracowanie metod wspomagających uczenie się języków obcych podczas kształcenia i szkolenia zawodowego, przystosowanych do potrzeb i możliwości uczniów i stażystów.

⁶⁵ W tym zakresie bardzo pożyteczna jest sieć Euroguidance - <http://www.euroguidance.net>.

⁶⁶ *Ibid.* 15

3.2.4 System ECVET służący osiągnięciu przejrzystości i uznawaniu wyników nauczania i kwalifikacji

W ramach tego priorytetu projekty powinny opracowywać, organizować i zapewniać **transfer metod**, wytycznych i powiązanych narzędzi w celu wdrożenia i wykorzystania zasad ECVET wspierających mobilność lub uczenie się przez całe życie. Obejmują one instrumenty, procedury i metody mające na celu:

- opis kwalifikacji w kategoriach jednostek efektów uczenia się;
- opracowanie i transfer jednostek efektów uczenia się dla potrzeb międzynarodowych umiejętności zawodowych. Szczególny nacisk należy położyć na transfer tych jednostek i ich integrację z uznawanymi kwalifikacjami w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego oraz kwalifikacjami osób zawodowo zajmujących się kształceniem i szkoleniem zawodowym;
- określenie liczby punktów ECVET, jakiej odpowiada dana kwalifikacja i jednostka;
- tworzenie procedur oceny, transferu, walidacji i akumulacji wyników w nauce osiągniętych w warunkach formalnych, nieformalnych i pozaformalnych;
- tworzenie partnerstw operacyjnych, w tym modeli protokołów ustaleń, porozumień o programie zajęć, wykazów zaliczeń.

Wnioski powinny obejmować **wszystkie** następujące elementy:

- praktyczne procesy transferu mające na celu ułatwienie zrozumienia i zastosowania ECVET przez podmioty zainteresowane kształceniem i szkoleniem zawodowym;
- praktyczne rozwiązania mające na celu ułatwienie rozwoju i transferu innowacyjnych praktyk w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego z wykorzystaniem ECVET, w tym w zakresie mobilności i walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego;
- opracowywanie i rozpowszechnianie strategii i metod stosowanych przez decydentów politycznych, nauczycieli i osoby odpowiedzialne za kwalifikacje, które mogą być powielane i przenoszone na poziomie europejskim;
- tworzenie otwartego dostępu do zasobów informacyjnych i pomocniczych oraz zapewnienie należytego rozwiązywania kwestii organizacyjnych, technicznych i jakościowych związanych z ECVET, tak aby treści można było upowszechniać i aby były one łatwo dostępne na poziomie wspólnotowym.

3.2.5 Ulepszenie systemów zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego

W ramach tego priorytetu projekty powinny nawiązywać do dawniejszych projektów w zakresie rozwoju innowacyjności (DOI), innych projektów, które otrzymały dotacje w ramach programu Leonardo da Vinci lub dowolnych innowacyjnych metod zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego. Ich celem powinno być przygotowanie, zorganizowanie i zapewnienie transferu wytycznych, narzędzi i produktów mających na celu wdrożenie i wykorzystanie europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym (EQAVET). Obejmują one instrumenty, procedury i metody mające na celu:

- opracowanie krajowego podejścia do poprawy jakości systemów kształcenia i szkolenia zawodowego oraz sposobu wykorzystania europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości;
- wykorzystanie samooceny i oceny wzajemnej w procesie zapewnienia jakości;

- rozwój wykorzystania wskaźników zawartych w załączniku 2 do zalecenia ustanawiającego europejskie ramy odniesienia na rzecz zapewniania jakości⁶⁷.

Wnioski powinny obejmować **jeden** z następujących elementów:

- transfer, wykorzystanie i rozpowszechnianie wyników realizacji dawnego projektu ENQAVET (Europejska sieć na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym), w tym wyników prac grup tematycznych, a w szczególności grupy tematycznej zajmującej się opracowaniem wytycznych w zakresie wspierania jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz grupy zajmującej się wskaźnikami;
- transfer i wykorzystanie wyników dawniejszych projektów dotyczących wdrożenia „wspólnych ram służących zapewnianiu wysokiej jakości kształcenia i szkolenia zawodowego poprzez ocenę wzajemną”⁶⁸;
- transfer i wykorzystanie innowacyjnych i istotnych materiałów opracowanych w ramach projektów Leonardo da Vinci w dziedzinie zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego;
- aktualizacja trafnych, istotnych i innowacyjnych wyników poprzednich projektów dotyczących wdrożenia wspólnych ram służących zapewnianiu wysokiej jakości w związku z adaptacją europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym.

W każdym przypadku koordynator nowego projektu powinien mieć kontakt z aktualną siecią na rzecz zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego i śledzić ostatnie prace w celu zachowania spójności działań na poziomie europejskim.

3.2.6 Strategie służące ograniczeniu skali przedwczesnego kończenia wstępnego kształcenia i szkolenia zawodowego

Projekty w ramach tego priorytetu powinny zmierzać do rozwiązania problemu przedwczesnego kończenia wstępnego kształcenia i szkolenia zawodowego. Jako że 50 % uczniów szkół średnich II stopnia w UE odbywa wstępne kształcenie i szkolenie zawodowe, przedwczesne przerywanie tego rodzaju nauki jest częścią szerszego problemu przedwczesnego kończenia nauki szkolnej. Znaczna liczba uczniów odbywających wstępne kształcenie i szkolenie zawodowe nie kończy rozpoczętego programu szkolenia. Sytuacja wygląda różnie w różnych miejscach w Europie, a więc istnieją w tej dziedzinie duże możliwości wymiany doświadczeń i dostosowywania rozwiązań do rozmaitych kontekstów, od „systemów podwójnych” i programów opartych na praktykach po kształcenie i szkolenie odbywające się zasadniczo w szkole.

Wnioski powinny obejmować co najmniej jeden z następujących elementów:

- określanie i transfer stosowanych strategii uczenia się oraz metod pomocy uczniom odbywającym wstępne kształcenie i szkolenie zawodowe, a zagrożonym przedwczesnym zakończeniem nauki, w utrzymaniu motywacji i dokończeniu edukacji i szkolenia;
- ustalanie i transfer dobrych praktyk zapewniających ukończenie kształcenia średniego w ramach wstępnego kształcenia i szkolenia zawodowego;

⁶⁷ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram odniesienia na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym (2009/C 155/1):

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:155:0001:0010:PL:PDF>

⁶⁸ http://www.peer-review-education.net/index.php?class=Calimero_Webpage&id=14762

- określenie i rozwijanie sposobów wspierania i motywowania uczniów odbywających wstępne kształcenie i szkolenie zawodowe, szczególnie zagrożonych przedwczesnym zakończeniem nauki, w tym uczniów ze środowisk migrantów lub społeczności Romów, do wykorzystania ich potencjału edukacyjnego.

3.3 Projekty wielostronne – rozwój innowacyjności

Zob. informacje ogólne we wprowadzeniu do punktu 3.2.

3.3.1 Wdrożenie systemu ECVET służącego osiągnięciu przejrzystości i uznawaniu wyników nauczania i kwalifikacji

Projekty realizowane w ramach tego priorytetu mają na celu wspieranie **rozwoju** kwalifikacji lub systemów kwalifikacji krajowych i sektorowych poprzez wdrożenie systemu ECVET, zgodnie z zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia systemu transferu i akumulacji punktów w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET)⁶⁹. Powinny one również wspierać testowanie i wdrożenie systemu ECVET zgodnie z zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia systemu ECVET oraz obejmować **wszystkie** poniższe elementy:

- opracowywanie i stosowanie operacyjnych i dających się przekazać metod i wytycznych służących opracowaniu opisów kwalifikacji z uwzględnieniem jednostek efektów uczenia się, połączonych z przyznawaniem punktów, opartych na specyfikacjach technicznych ECVET;
- testowanie kwalifikacji opartych na sektorowych lub międzysektorowych efektach uczenia się, którym towarzyszą procedury oceny, transferu, walidacji i akumulacji efektów uczenia się uzyskanych w sposób formalny, nieformalny i pozaformalny;
- opracowywanie i testowanie standardów jakościowych służących zastosowaniu ECVET do kwalifikacji krajowych, sektorowych lub międzysektorowych.

Oprócz wyżej wymienionych elementów, projekty powinny obejmować również:

- opracowywanie programów kształcenia i szkolenia zawodowego z elastycznymi mechanizmami walidacji, transferu i uznawania efektów uczenia się z wykorzystaniem zasad ECVET;
- rozwój koncepcji łączenia ECVET i ECTS i zwiększania ich kompatybilności w oparciu o wyniki uczenia się.

3.3.2 Ulepszenie systemów zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego

Projekty realizowane w ramach tego priorytetu mają na celu wspieranie wykorzystania i rozwoju europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości (EQAVET)⁷⁰, tak aby

⁶⁹ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET) (2009/C 155/02): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:155:0011:0018:PL:PDF>

⁷⁰ Europejskie ramy odniesienia na rzecz zapewniania jakości to system odniesienia mający pomagać państwom członkowskim i państwom uczestniczącym w rozwoju, poprawie, monitorowaniu i ocenianiu ich własnych systemów i praktyk na podstawie wspólnych zasad i kryteriów: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/eqavet_en.htm .

jeszcze bardziej ulepszyć i rozwinąć systemy kształcenia i szkolenia zawodowego oraz promować kulturę poprawy jakości i innowacyjności na wszystkich szczeblach. Projekty te powinny dążyć do **jednego** z następujących celów:

- opracowanie krajowych metod poprawy systemów zapewnienia jakości na poziomie krajowym i możliwie najlepsze wykorzystanie ram, w szczególności opracowanie wytycznych i planów działań do wdrożenia;
- rozwój procedur pozyskiwania danych do opracowania wskaźników zawartych w załączniku 2 do zalecenia ustanawiającego europejskie ramy odniesienia na rzecz zapewniania jakości;
- rozwój zrównoważonych i dających się przekazać, konkretnych instrumentów operacyjnych opartych na europejskich ramach odniesienia na rzecz zapewniania jakości;
- opracowanie konkretnych porad lub wytycznych dotyczących tych ram, z których korzystać będą osoby zaangażowane w kształcenie i szkolenie zawodowe, w szczególności osoby zapewniające szkolenia;
- opracowanie i testowanie procesów zapewniania jakości podczas kształcenia i doskonalenia zawodowego w oparciu o te ramy.

3.3.3 Sojusze na rzecz umiejętności sektorowych

Sojusze na rzecz umiejętności sektorowych powinny koncentrować się na wyzwaniu, którym są niedobory umiejętności zawodowych i ich niedopasowanie w poszczególnych sektorach gospodarki. Projekty w ramach tego priorytetu powinny gromadzić podmioty posiadające fachową wiedzę, odpowiednią do danego sektora, z trzech uzupełniających się obszarów: środowiska kształcenia i szkolenia zawodowego (np. podmioty oferujące takie kształcenie, instytucje zajmujące się przewidywaniem zapotrzebowania na umiejętności, przedstawiciele partnerów społecznych, odpowiednie organy publiczne, organy przyznające kwalifikacje), rynku pracy oraz organów podejmujących decyzje w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego. Skuteczna współpraca podmiotów wypełniających razem te trzy funkcje stanowi istotę sojuszy na rzecz umiejętności sektorowych.

Sojusze powinny opracowywać i realizować odpowiednio dostosowane, zaktualizowane lub nowe sektorowe programy kształcenia i szkolenia zawodowego i ewentualnie kwalifikacje. Mogą również opracowywać innowacyjne sposoby prowadzenia kształcenia i szkolenia zawodowego w odpowiedzi na zmiany potrzeb w zakresie umiejętności. Wyniki powinny być skutecznie rozpowszechniane wśród służb oferujących poradnictwo, przedstawiciele organizacji branżowych lub przedsiębiorstw, a także odpowiednich organów władz krajowych, regionalnych lub lokalnych. Sojusze na rzecz umiejętności sektorowych powinny również uwzględniać opracowywanie odpowiednich europejskich narzędzi i zasad służących przejrzystości, takich jak ECVET w dziedzinie transferu punktów i EQAVET w dziedzinie zapewniania jakości.

Działania sojuszy powinny obejmować jak najwięcej spośród następujących elementów:

1. określenie zapotrzebowania na określone umiejętności w danym sektorze na podstawie dowodów lub opracowanie europejskiego podstawowego profilu zawodowego danego sektora na podstawie dotychczasowych badań i analiz bądź podjęcie w razie potrzeby nowych badań;
2. wspólne opracowywanie programów nauczania; działania służące uwzględnianiu umiejętności sektorowych lub profilu zawodowego przy opracowywaniu programów, w programach kształcenia i szkolenia zawodowego i ewentualnie w normach dotyczących kwalifikacji, z uwzględnieniem podejścia opartego na wynikach uczenia się (np. EQF,

- ECVET) lub zasad zapewniania jakości (np. EQAVET);
3. wspólne realizowanie programów nauczania przez partnerów, co może obejmować wdrażanie innowacyjnych metod (np. uczenie się przez internet, opracowywanie nowych usług, produktów i prototypów mających potencjał wykorzystania komercyjnego);
 4. działania w zakresie rozpowszechniania, np. za pośrednictwem istniejących europejskich, krajowych i regionalnych platform szkół zawodowych, przedsiębiorstw, organizacji biznesowych, organizacji oferujących poradnictwo, a także platform internetowych i innych odpowiednich środków przekazu.

3.4 Sieci

3.4.1 Rozwój i transfer strategii mobilności w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego

Sieci będą wspierać współpracę między władzami regionalnymi lub lokalnymi, właściwymi organami bądź światem biznesu, mającą na celu zwiększenie mobilności w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego, w tym dla praktykantów. Aby zapewnić wysoką jakość staży w przedsiębiorstwach, pomagać w znajdowaniu partnerów i zachęcać MŚP do uczestnictwa w mobilności, muszą powstać trwałe struktury współpracy między właściwymi organizacjami. Sieci powinny skupiać się na wynajdywaniu, promowaniu i rozpowszechnianiu pomysłów, strategii i struktur w obszarze mobilności edukacyjnej, nie tylko wewnątrz sieci, ale także w kontaktach z zainteresowanymi stronami z zewnątrz.

Aby uzyskać szeroką rozpoznawalność i wpływy, sieci powinny łączyć istotne zainteresowane podmioty i państwa.

4. GRUNDTVIG – KSZTAŁCENIE DOROSŁYCH

Kontekst polityczny

Celem programu Grundtvig jest stworzenie odpowiedzi na podwójne wyzwanie związane z edukacją: z jednej strony mamy do czynienia z większą liczbą osób dorosłych przedwcześnie kończących naukę, lub, jak ma to miejsce w przypadku wielu migrantów, osób, które nigdy nie miały szans na jej otrzymanie, z drugiej zaś strony stajemy przed problemem starzejącego się społeczeństwa. Kształcenie dorosłych pomaga sprostać tym wyzwaniom poprzez umożliwienie obu tym grupom ludzi poszerzenia swojej wiedzy i podwyższania kompetencji.

Kształcenie dorosłych jest istotnym elementem procesu uczenia się przez całe życie. Uczestnictwo dorosłych w kształceniu i szkoleniu jest obecnie nie tylko ograniczone, lecz cechuje je także brak właściwej równowagi. Osoby o najniższym poziomie wykształcenia równocześnie najrzadziej uczestniczą w procesie uczenia się. Państwa członkowskie wyznaczyły docelowe wartości odniesienia dla udziału populacji dorosłej w wieku produkcyjnym w uczeniu się przez całe życie na poziomie 15 % do roku 2020. Dane pochodzące z badania aktywności ekonomicznej ludności⁷¹, wykorzystywane do monitorowania tego poziomu, wskazują jednak, iż średni wynik spada od 2005 r. i w 2010 r.

⁷¹ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/microdata/lfs>

wynosił 9,1 %, przy dużych rozbieżnościach pomiędzy poszczególnymi państwami wynoszących od 1,4 % do 32 %.

Aby stawić czoła tym i innym stojącym przed Europą wyzwaniom, takim jak zmiany demograficzne, szybki rozwój niektórych regionów świata oraz ubóstwo połączone z wykluczeniem społecznym, w roku 2006 Komisja opublikowała komunikat zatytułowany „Kształcenie dorosłych: nigdy nie jest za późno na naukę”⁷². Podkreśla on wagę uczenia się dorosłych, które służy zwiększeniu możliwości znalezienia pracy, mobilności na rynku pracy i nabywaniu kluczowych kompetencji, przy jednoczesnej promocji idei społeczeństwa i rynku pracy opartych na włączeniu społecznym. W obecnej sytuacji powolnego wychodzenia z recesji przesłanie tego komunikatu stało się ważniejsze niż kiedykolwiek przedtem.

Komunikat został uzupełniony planem działań na rzecz kształcenia dorosłych⁷³ „Na naukę zawsze jest odpowiednia pora” na lata 2007-2010 określającym, w jaki sposób państwa członkowskie oraz inne zainteresowane strony otrzymujące europejskie wsparcie mogą rozwijać skuteczne i wydajne systemy kształcenia dorosłych. W rezolucji Rady w sprawie odnowionej europejskiej agendy w zakresie uczenia się dorosłych⁷⁴ poparto i rozwinięto politykę Komisji dotyczącą uczenia się dorosłych wraz z jej koncentracją na pracownikach nisko wykwalifikowanych i na zapewnianiu drugiej szansy, zgodnie ze strategicznymi celami ET 2020, traktując to jako wkład w realizację strategii „Europa 2020” i celu inteligentnego, zrównoważonego i spójnego wzrostu gospodarczego w Europie w okresie po recesji.

Podstawowym zadaniem jest zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w uczeniu się i zadbanie o jego większe zrównoważenie. Należy kultywować kulturę wysokiej jakości, poświęcając szczególną uwagę osobom uczącym się, rozwojowi zawodowemu pracowników oraz sposobowi świadczenia usług edukacyjnych. Do motywowania osób dorosłych niezbędne jest wdrożenie systemów uznawania i walidacji wyników uczenia się pozaformalnego i nieformalnego. W celu kształtowania przyszłych strategii w tej dziedzinie należy również poprawić jakość i porównywalność danych dotyczących potrzeb dorosłych pobierających naukę. Poprawa jakości i promowanie równości w kształceniu i szkoleniu są priorytetami strategicznych ram ET 2020⁷⁵.

Cele szczegółowe i operacyjne programu Grundtvig

Cele szczegółowe programu Grundtvig określone w art. 29 ust. 1 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) odpowiadanie na wyzwania edukacyjne związane ze starzeniem się populacji w Europie;
- b) pomoc w zapewnianiu osobom dorosłym ścieżek poprawy ich wiedzy i kwalifikacji.

Cele operacyjne programu Grundtvig, określone w art. 29 ust. 2 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

⁷² COM(2006) 614 wersja ostateczna: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/pl/com/2006/com2006_0614pl01.pdf

⁷³ COM(2007) 558 wersja ostateczna: http://ec.europa.eu/education/policies/adult/com558_pl.pdf

⁷⁴ Rezolucja Rady w sprawie odnowionej europejskiej agendy w zakresie uczenia się dorosłych (2011/C 372/01): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:372:0001:0006:PL:PDF>

⁷⁵ Ibid. 7

- a) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym oraz pod względem dostępności ogólnoeuropejskiej mobilności osób biorących udział w kształceniu dorosłych, tak by wesprzeć mobilność co najmniej 7,000 tych osób rocznie do końca 2013 r.;
- b) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym współpracy pomiędzy organizacjami zajmującymi się kształceniem dorosłych w Europie;
- c) zapewnienie alternatywnych możliwości dostępu do kształcenia dorosłych osobom z grup wymagających szczególnego wsparcia oraz marginalizowanych środowisk społecznych, w szczególności osobom starszym oraz osobom, które zaniechały kształcenia bez osiągnięcia podstawowych kwalifikacji;
- d) ułatwienie rozwoju innowacyjnych praktyk w dziedzinie kształcenia dorosłych, a także ich transferu, w tym z jednego państwa uczestniczącego do innych państw;
- e) wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na ICT treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie;
- f) poprawa metod dydaktycznych oraz zarządzania organizacjami kształcenia dorosłych.

Priorytety programu Grundtvig

4.1 Mobilność i partnerstwa

Nie ma formalnych tematów priorytetowych, jeśli chodzi o zdecentralizowane działania w ramach programu Grundtvig, tj. mobilność (doskonalenie zawodowe pracowników, wizyty i wymiana, praktyki asystenckie, warsztaty, projekty wolontariatu dla seniorów, wizyty przygotowawcze) oraz partnerstwo na rzecz kształcenia. Wnioskodawcom zaleca się odwołanie się do informacji znajdujących się na stronie internetowej odpowiedniej agencji krajowej w celu upewnienia się, czy istnieją priorytety krajowe lub inne krajowe zasady związane z tymi działaniami.

Partnerstwo na rzecz kształcenia zdefiniowane jest jako partnerstwo na rzecz wzmocnienia europejskiego wymiaru i poprawy jakości organizacji zajmujących się kształceniem dorosłych poprzez współpracę transnarodową. Mobilność dorosłych uczniów jest wspierana w ramach partnerstwa na rzecz kształcenia, warsztatów Grundtvig oraz programów wolontariatu dla seniorów w zakresie nieformalnego uczenia się. Mobilność personelu prowadzącego kształcenie dorosłych, zdefiniowana w cz. II przewodnika po programie „Uczenie się przez całe życie”, wspierana jest za pomocą partnerstwa na rzecz kształcenia oraz w formie indywidualnych dotacji na uczestnictwo w doskonaleniu zawodowym lub odbywanie wizyt i wymian oraz praktyk asystenckich.

4.2 Projekty wielostronne

W ramach projektów wielostronnych wspierane będą **projekty, które polegają na dzieleniu się doświadczeniem i dobrymi praktykami oraz prowadzą do osiągnięcia konkretnych rezultatów i wyników nadających się do rozpowszechniania (metod, narzędzi, materiałów, kursów)** i w ten sposób rozwijają innowacyjność lub rozpowszechniają innowacje i dobre praktyki oraz mogą potencjalnie mieć istotne znaczenie. Priorytetowo traktowane będą w szczególności projekty, których celem jest m.in. organizacja doskonalenia zawodowego dla personelu zajmującego się kształceniem dorosłych.

Wnioski składane w ramach poszczególnych niżej wymienionych działań powinny pokazywać, w jaki sposób projekt przyczyni się do stosowania, adaptacji i testowania (w konkretnych sytuacjach dotyczących uczenia się dorosłych) odpowiednich narzędzi lub metod, które zostały opracowane lub są opracowywane w ramach współpracy politycznej na poziomie ogólnoeuropejskim. Obejmują one europejskie lub krajowe ramy kwalifikacji⁷⁶, europejskie wytyczne w zakresie walidacji kształcenia pozaformalnego i nieformalnego⁷⁷, europejskie ramy kluczowych kompetencji⁷⁸, Europass⁷⁹, ECVET⁸⁰, EQARF⁸¹ oraz kluczowe kompetencje dla osób zajmujących się kształceniem, dorosłych zidentyfikowane w badaniu przeprowadzonym niedawno dla Komisji Europejskiej w ramach planu działania na rzecz kształcenia dorosłych⁸² itp.

4.2.1 Zdobywanie kluczowych kompetencji poprzez kształcenie dorosłych

W ramach tego priorytetu należy zwrócić uwagę na podstawowe umiejętności jako podstawę zdobywania szerszych kluczowych kompetencji przekrojowym oraz odnawiania i poszerzania umiejętności w ciągu całego życia. Projekty będą się koncentrować na następujących aspektach:

- poszerzaniu dostępu do podstawowych umiejętności, takich jak umiejętność czytania i pisanie, porozumiewania się w językach obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje w zakresie nauk ścisłych i technicznych oraz informatyczne, a także kompetencje obywatelskie i w zakresie przedsiębiorczości;
- promowaniu nowych kompetencji sprzyjających aktywnemu uczestnictwu w nowoczesnym społeczeństwie, np. wiedzy w zakresie ekonomii i finansów, świadomości kulturalnej, politycznej i ekologicznej, uczenia się zdrowego stylu życia, świadomości konsumenckiej i świadomego korzystania z mediów oraz wiedzy w tym zakresie;
- zapewnianiu wysokiej jakości edukacji drugiej szansy i szkoleń dla młodych dorosłych i dorosłych, w tym migrantów, którzy powinni poprawić swoje podstawowe umiejętności; rozwijaniu innowacyjnych metod nauczania i uczenia się języka państwa przyjmującego dla imigrantów;
- uznawaniu umiejętności nabytych podczas wolontariatu, pracy na rzecz społeczności i czynności wykonywanych w ramach życia rodzinnego;
- wykorzystaniu miejsca pracy do zdobywania kluczowych kompetencji oraz rozwoju innowacyjnych metod podnoszenia ogólnego poziomu wykształcenia pracowników przedsiębiorstw (np. ich umiejętności czytania, pisanie i liczenia), w odróżnieniu od ich konkretnych kompetencji zawodowych;
- ulepszeniu sposobów oceny kluczowych kompetencji w oparciu o efekty uczenia się i włączeniu w nią oceny wyników uczenia się pozaformalnego i nieformalnego w przypadku osób o niskich kwalifikacjach i umiejętnościach;

⁷⁶ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2008/C 111): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:111:0001:0007:PL:PDF>

⁷⁷ <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/5059.aspx>

⁷⁸ Ibid. 15

⁷⁹ Decyzja nr 2241/2004/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie jednolitych ram wspólnotowych dla przejrzystości kwalifikacji i kompetencji (Europass) (2004/L 390/6): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:390:0006:0020:PL:PDF>

⁸⁰ Ibid. 71

⁸¹ Ibid. 69

⁸² Ibid. 77

- ocenie wpływu krajowych ram kwalifikacji na zwiększenie dostępu dorosłych do możliwości edukacyjnych.

4.2.2 Rola kształcenia dorosłych w zwiększaniu włączenia społecznego i równości płci

- Poprawa atrakcyjności i dostępności kształcenia dorosłych, szczególnie dla dorosłych o niskim poziomie umiejętności oraz znajdujących się w niekorzystnej sytuacji i marginalizowanych obywateli, migrantów i Romów. Projekty powinny koncentrować się na następujących aspektach:
 - motywacji osób gorzej reprezentowanych w kontekście uczenia się przez całe życie do zaangażowania się w naukę, także poprzez usługi związane z doradztwem, strategię zewnętrzne, kampanie informacyjne, walidację wyników uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, odpowiednie metody nauczania i uczenia się oraz współpracę partnerską z przedsiębiorstwami;
 - wykorzystywaniu ICT, kształcenia na odległość, metod e-learning oraz środków przekazu do zwiększania dostępu do kształcenia dla osób dorosłych;
 - opracowywaniu alternatywnych podejść do uczenia się, które integrowałyby lub reintegrowały ze społeczeństwem i rynkiem pracy obywateli marginalizowanych i znajdujących się w niekorzystnym położeniu;
- Promowanie równości płci w kształceniu dorosłych, szczególnie poprzez rozwijanie atrakcyjnych metod zachęcania mężczyzn do uczestnictwa w tych dziedzinach kształcenia dorosłych, w których są oni gorzej reprezentowani.

4.2.3 Kreatywność i innowacyjność, w tym kształcenie międzypokoleniowe; kształcenie dla seniorów; kształcenie w rodzinie

Projekty w ramach tego priorytetu powinny skupiać się na:

- wyposażeniu seniorów w umiejętności potrzebne im do radzenia sobie ze zmianami i utrzymaniu aktywności w społeczeństwie;
- rozwijaniu innowacyjnych podejść do kształcenia międzypokoleniowego i kształcenia w rodzinie oraz zwiększaniu wkładu osób starszych w naukę innych, w tym młodych dorosłych;
- zwiększaniu roli organizacji kultury (muzeów, bibliotek itp.) oraz nowych mediów w opracowywaniu innowacyjnych modeli w warunkach sprzyjających kreatywności.

4.2.4 Zapewnianie jakości kształcenia dorosłych, w tym rozwoju zawodowego pracowników

Projekty w ramach tego priorytetu powinny skupiać się na:

- analizie racjonalnych sposobów finansowania kształcenia dorosłych, a także kosztów i korzyści (oraz zwrotu z inwestycji) kształcenia dorosłych;
- poprawie stopnia zapewnienia jakości usług i działalności instytucji, w tym poprzez opracowanie sposobu zastosowania w kształceniu dorosłych europejskich ram odniesienia na rzecz zapewniania jakości w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego⁸³, a także poprawę zarządzania, opracowanie norm i wprowadzenie akredytacji podmiotów świadczących szkolenia;
- rozwoju kompetencji i ścieżek kariery nauczycieli, instruktorów i innych pracowników, na przykład poprzez kształcenie lub doskonalenie zawodowe oraz rozwój odpowiednich

⁸³ Ibid. 69

kwalifikacji, poprawę systemów walidacji i certyfikacji oraz wykorzystywanie ram kluczowych kompetencji personelu zajmującego się kształceniem dorosłych⁸⁴;

- rozwoju innowacyjnych europejskich kursów doskonalenia zawodowego oraz pozaformalnych metod rozwoju pracowników, takich jak wspólna praca z doświadczonym pracownikiem (job-shadowing).

4.3 Sieci

4.3.1 Promowanie spójności społecznej i gospodarczej poprzez zapewnienie lepszych możliwości w zakresie kształcenia dorosłych

Sieci powstające w ramach tego priorytetu powinny skupiać się na tematach i grupach docelowych mających szczególne znaczenie dla promowania spójności społecznej i włączenia społecznego, takich jak:

- poprawa oferty edukacyjnej w więzieniach i promowanie roli kształcenia dorosłych w ramach strategii resocjalizacji więźniów i byłych przestępców;
- rozwój strategii niwelowania luk w nauczaniu języków obcych osób dorosłych, tam, gdzie oferta w tym zakresie jest niewystarczająca;
- rozwijanie kształcenia specjalnego dorosłych oraz strategii służących objęciu osób niepełnosprawnych kształceniem dorosłych;
- tworzenie ponadnarodowych sieci partnerstw regionalnych, miast lub regionów o silnym aspekcie kształcenia dorosłych.

Sieci takie powinny także angażować osoby spoza sektora edukacji, które posiadają specjalistyczną wiedzę w odpowiedniej dziedzinie polityki społecznej.

ROZDZIAŁ 2 – PROGRAM MIĘDZYSEKTOROWY

Kontekst polityczny

Program międzysektorowy wspiera wdrożenie międzysektorowych aspektów europejskiej polityki w zakresie kształcenia i szkolenia wyrażonej w formie strategicznych ram ET 2020⁸⁵, obejmującej wprowadzenie w życie idei uczenia się przez całe życie poprzez wdrożenie strategii uczenia się przez całe życie oraz rozwój ram i miar kwalifikacji służących wprowadzeniu bardziej elastycznych ścieżek kształcenia.

⁸⁴ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/adult_en.htm

⁸⁵ Ibid. 7

Szczegółowe i operacyjne cele programu międzysektorowego

Cele szczegółowe programu międzysektorowego zostały określone w art. 32 ust. 1 decyzji ustanawiającej program. Są to:

- a) propagowanie współpracy europejskiej w dziedzinach obejmujących co najmniej dwa sektorowe programy szczegółowe;
- b) wspieranie jakości i przejrzystości systemów kształcenia i szkolenia państw członkowskich.

Cele operacyjne programu międzysektorowego, określone w art. 32 ust. 2 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) wspieranie rozwoju strategii i współpracy na szczeblu europejskim w zakresie uczenia się przez całe życie, szczególnie w kontekście procesu lizbońskiego i programu pracy „Edukacja i szkolenia 2010”, a także procesu bolońskiego i kopenhaskiego oraz późniejszych procesów;
- b) zapewnianie dostarczania odpowiedniej ilości porównywalnych danych, informacji statystycznych i analiz w celu wsparcia rozwoju polityki w zakresie uczenia się przez całe życie oraz monitorowanie postępu w realizacji celów uczenia się przez całe życie, a także określanie obszarów wymagających szczególnej uwagi;
- c) propagowanie nauki języków obcych oraz wspieranie różnorodności językowej w państwach członkowskich;
- d) wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na ICT treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie;
- e) zapewnianie odpowiedniego rozpoznania, przedstawienia i wdrożenia wyników programu „Uczenie się przez całe życie” na szeroką skalę.

1. DZIAŁANIE KLUCZOWE 1 – WSPÓŁPRACA STRATEGICZNA I INNOWACYJNOŚĆ

Priorytety działalności w ramach działania kluczowego 1:

1.1 Wizyty studyjne ekspertów i urzędników w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego (mobilność)

Działanie to skupia się na promocji kultury partnerskiego uczenia się, tj. obserwacji, wymiany i wzajemnego uczenia się na podstawie doświadczeń będących przedmiotem wspólnego zainteresowania na poziomie UE. Zachęca ono do dyskusji na istotne tematy i wpływa na rozwój strategii jakości i przejrzystości systemów kształcenia i szkolenia. Szczególną uwagę przywiązuje się do uczestnictwa osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki i decydentów.

Priorytety wizyt studyjnych przedstawione w zaproszeniu do składania wniosków z 2013 r. będą zgodne z ogólnymi priorytetami wyznaczonymi w punkcie 3:

1. Zachęcanie do współpracy między środowiskami edukacji, szkoleń i pracy;

2. Wspieranie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli i instruktorów oraz kierowników instytucji edukacyjnych i szkoleniowych;
3. Promowanie zdobywania kompetencji kluczowych w ramach systemu kształcenia i szkolenia;
4. Promowanie włączenia społecznego i równości płci w zakresie kształcenia i szkolenia, w tym integracji migrantów;
5. Opracowanie strategii uczenia się przez całe życie i mobilności.

1.2 Projekty wielostronne

1.2.1 Wsparcie projektów współpracy transnarodowej służących rozwojowi środków w zakresie uczenia się przez całe życie na rzecz integracji Romów

Społeczności Romów dotyczą problemy alfabetyzacji, przedwczesnego kończenia nauki, bariery językowe i brak dialogu międzykulturowego, które to problemy są powiązane z kwestiami mieszkaniowymi, zdrowotnymi i zatrudnienia. Zachodzi w związku z tym potrzeba udzielenia większego wsparcia dla projektów współpracy transnarodowej służących rozwojowi środków w zakresie uczenia się przez całe życie na rzecz integracji Romów, identyfikacji i wymianie dobrych praktyk w zakresie wspólnych działań edukacyjnych oraz innych strategii społecznych/zatrudnienia na rzecz integracji Romów, z uwzględnieniem konieczności zwiększenia mediacji kulturowej, językowej i szkolnej.

Projekty powinny zatem przyczyniać się do:

- transferu innowacji w zakresie udanej realizacji mediacji kulturowej, językowej i szkolnej, z uwzględnieniem wspólnych działań edukacyjnych i społecznych na rzecz integracji dzieci, uczniów i studentów ze społeczności Romów, w szczególności jeśli chodzi o kwestie nauki języka i alfabetyzacji;
- transferu skutecznych wspólnych strategii i polityk kształcenia w celu poprawy poziomu uczestnictwa i osiągnięć studentów ze społeczności Romów.

1.3 Sieci

Celem tego działania jest stworzenie międzysektorowych sieci promujących wzajemne uczenie się w zakresie polityki oraz wymianę informacji i dobrych praktyk w zakresie rozwoju i wdrażania innowacyjnych metod uczenia się przez całe życie.

Sieci takie powinny łączyć ze sobą istotnych uczestników procesu ze wszystkich zainteresowanych sektorów oraz poziomów tworzenia i realizacji polityki (krajowych, regionalnych, lokalnych) i stanowić forum / platformę wspólnej refleksji i współpracy europejskiej w zakresie odkrywania i promowania innowacji i najlepszych praktyk.

1.3.1 Promocja strategii uczenia się przez całe życie, w tym ścieżek pomiędzy różnymi sektorami kształcenia i szkolenia

Wsparcie rozwoju i wdrażania innowacyjnych polityk w zakresie uczenia się przez całe życie na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w szczególności promowanie takich

możliwości i ścieżek uczenia się przez całe życie, które są skoncentrowane na uczniu, elastyczne i pozbawione „ślepych zaułków”, z wykorzystaniem praktycznych instrumentów służących rozwojowi osobistemu, znalezieniu zatrudnienia i włączeniu społecznemu obywateli należących do wszystkich grup i pochodzących ze wszystkich środowisk, głównie poprzez:

- krajowe ramy i systemy kwalifikacji służące ocenie wyników uczenia się;
- programy walidacji poprzedniej nauki i nauki na bazie doświadczenia (w tym uczenia się pozaformalnego i nieformalnego);
- dostępne usługi zapewniające dobrej jakości poradnictwo i doradztwo przez całe życie;
- inne sposoby uatrakcyjnienia uczenia się i wspierania motywacji uczniów (na przykład zachęty i wsparcie finansowe);
- działania dążące do szerszego uczestnictwa i większej równości osiągnięć edukacyjnych poprzez uwzględnianie szczególnych potrzeb mniej uprzywilejowanych grup społeczno-ekonomicznych oraz osób uczących się w sposób nietradycyjny;
- partnerstwo między sektorami kształcenia i szkolenia formalnego i pozaformalnego, biznesem, sektorem kultury i twórców, wolontariatem i przedstawicielami społeczności na poziomie regionalnym i lokalnym, w powiązaniu z inicjatywami w zakresie zatrudnienia i włączenia społecznego;
- współpraca między regionami dotycząca opracowywania i wdrażania strategii uczenia się przez całe życie.

1.3.2 Wsparcie dla działalności sieciowej służącej podnoszeniu świadomości na temat najbardziej pozytywnych doświadczeń w zakresie społecznej integracji Romów, z uwzględnieniem aspektów kulturowych, językowych i socjalnych

Zachodzi potrzeba udzielenia wsparcia transnarodowej działalności sieciowej w celu podniesienie świadomości – zarówno wewnątrz jak i na zewnątrz społeczności Romów – na temat ich dziedzictwa kulturowego i sytuacji, jeśli chodzi o ich własny potencjał rozwoju edukacyjnego i osobowego, oraz identyfikacji i wymiany dobrych praktyk w tych dziedzinach, z uwzględnieniem kwestii społecznych/zatrudnienia w kontekście integracji Romów.

Sieci powinny zatem przyczyniać się do:

- podnoszeniu świadomości i umacnianiu zaangażowania wszystkich stosownych podmiotów na rzecz integracji Romów w ramach kształcenia i szkolenia, jak również w kontekście kulturowym, w połączeniu z innymi środkami polityki;
- zwiększeniu upowszechnienia dobrych praktyk w zakresie integracji dzieci, uczniów i studentów ze społeczności Romów oraz poprawy ich osiągnięć szkolnych, z uwzględnieniem kwestii nauki języka i alfabetyzacji.

2. DZIAŁANIE KLUCZOWE 2 – JĘZYKI OBCE

Kontekst polityczny

Umiejętności językowe są niezbędne do wzmocnienia europejskiego obywatelstwa, dialogu międzykulturowego i spójności społecznej oraz promowania rozwoju osobistego. Stwarzają one możliwości odkrywania innych wartości, przekonań i zachowań. W strategicznych ramach ET 2020⁸⁶ poprawa nauczania języków przedstawiona została jako priorytet mający na celu poprawę jakości i efektywności kształcenia i szkolenia w państwach członkowskich

Umiejętności językowe mają również zasadnicze znaczenie dla mobilności europejskich obywateli i firm. Praktyczne umiejętności językowe i międzykulturowe są niezbędnym warunkiem osiągnięcia wzrostu gospodarczego i lepszych miejsc pracy, ponieważ zwiększają szanse na zatrudnienie i pomagają europejskim przedsiębiorstwom skutecznie konkurować na światowym rynku.

W listopadzie 2011 r. ministrowie ds. edukacji przyjęli konkluzje Rady w sprawie kompetencji językowych służących zwiększeniu mobilności⁸⁷, w których podkreśla się szczególnie istotną wagę stałego wsparcia uczenia się języków na wszystkich poziomach kształcenia, zwiększenia liczby języków w ramach oferty edukacyjnej, poprawy jakości i adekwatności kursów językowych oraz wprowadzenia innowacyjnych sposobów nauczania języków – we wszystkich tych obszarach współpraca europejska może odegrać znaczącą rolę.

Promocja nauki języków obcych i różnorodności językowej jest celem całego programu, a w szczególności programów Comenius, Erasmus, Grundtvig i Leonardo. Działanie kluczowe „Języki obce” uzupełnia te programy sektorowe, starając się zaspokajać potrzeby nauczania i uczenia się języków obcych na obszarze pomiędzy co najmniej dwoma sektorami. W ramach programu wsparcie mogą uzyskać wszystkie języki.

Priorytety działalności w ramach działania kluczowego 2

2.1 Projekty wielostronne

Wielostronne projekty międzysektorowe muszą dotyczyć co najmniej dwóch z czterech sektorów edukacyjnych objętych programami sektorowymi uczenia się przez całe życie. Przyczyniają się one do pogłębiania świadomości zalet uczenia się języków oraz wielojęzycznego charakteru Unii Europejskiej. Mają na celu promowanie dostępu do zasobów służących uczeniu się języków, a także opracowanie i rozpowszechnianie materiałów do nauki języków i instrumentów testowania znajomości języków. W stosownych przypadkach wykorzystują one wspólny europejski systemu opisu kształcenia językowego Rady Europy.

2.1.1 Współpraca między środowiskami edukacji, szkoleń i pracy

Projekty powinny zmierzać do wspierania kompetencji językowych istotnych dla miejsca pracy w celu poprawy szans na zatrudnienie oraz wzmocnienia konkurencyjności Europy. W

⁸⁶ Ibid. 7

⁸⁷ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/126373.pdf

szczegółności powinny one wspierać uczenie się języków światowych z myślą o rozwoju działalności gospodarczej z państwami trzecimi. W ramach projektów można rozwijać praktyczne narzędzia i metody oceny potrzeb przedsiębiorstw w zakresie umiejętności językowych oraz proponować i testować możliwe rozwiązania.

2.1.2 Promocja i zachęcanie do nauki mniej rozpowszechnionych języków europejskich

Projekty będą miały na celu zachowanie i zwiększenie witalności mniej rozpowszechnionych języków europejskich, takich jak języki mniejszych państw, języki regionalne i języki używane przez mniejszą liczbę osób.

2.1.3 Promowanie zdobywania kompetencji językowych w ramach systemu kształcenia i szkolenia

W ramach projektów opracowywane będą plany i programy nauczania, które powinny uwzględniać konkretne potrzeby uczniów z różnych sektorów kształcenia i szkolenia oraz integrować metodykę uczenia się w domu i podczas kursów językowych prowadzących do uzyskania certyfikatu na podstawie europejskiego systemu opisu kształcenia językowego.

Projekty mogą zachęcać do wczesnego nauczania języków i odnosić się do potrzeb edukacyjnych osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, np. niedosłyszących, niedowidzących, migrantów, Romów i osób mających trudności w nauce. Mogą one również uwzględniać metodyki wykorzystujące najnowsze możliwości, jakie oferują nowe technologie medialne i technologie uczenia się, jeżeli wspomagają one możliwości prawdziwej interakcji i uczenia się od osób, dla których język docelowy jest językiem rodzimym (na przykład poprzez rozwój modeli „eTwinning” lub „tandem learning” dla różnych sektorów lub poprzez wykorzystanie różnych możliwości oferowanych przez serwisy społecznościowe).

2.1.4 Wsparcie kształcenia częściowo lub w pełni dwujęzycznego

W ramach projektów wielostronnych będzie się wspierać szkolenie przyszłych nauczycieli, dydaktyków i osób kształcących nauczycieli, przygotowując ich do łączenia nauczania języka z nauczaniem innego przedmiotu. Jednocześnie projekty te będą promować współpracę szkół i innych placówek edukacyjnych i szkoleniowych oferujących kształcenie w pełni lub częściowo dwujęzyczne (CLIL – zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe).

Metody kształcenia dwujęzycznego będą testowane, nauczane i rozpowszechniane wśród uczestniczących szkół, uczniów, nauczycieli, placówek szkolenia nauczycieli i innych instytucji edukacyjnych.

2.1.5 Promowanie nauki języków państw sąsiednich

Projekty realizowane przez państwa sąsiadujące ze sobą będą poprzez wspólne działania rozwijać narzędzia umożliwiające wzajemną naukę swoich języków. W ramach tych projektów proponowane będą innowacyjne sposoby wykorzystywania nauki języka jako zachęty do ściślejszej współpracy pomiędzy sąsiadującymi krajami w każdym aspekcie: edukacji, kultury, handlu itp.

2.2 Sieci

Sieci międzysektorowe przyczyniają się do wdrożenia europejskiej polityki językowej. Promują naukę języków obcych i różnorodność językową, stanowią wsparcie dla wymiany informacji na temat innowacyjnych technik i dobrych praktyk, zwłaszcza wśród decydentów i kluczowych specjalistów zajmujących się kształceniem, a także służą adaptacji i upowszechnianiu wyników powstałych wcześniej projektów wśród potencjalnych użytkowników (władze publiczne, specjaliści-praktycy, przedsiębiorstwa, osoby uczące się języków obcych itp.). Przyczyniają się w ten sposób do długoterminowych zmian w systemach kształcenia.

2.2.1 Wzmocnienie włączenia społecznego, równych szans i równego traktowania w zakresie edukacji, w tym integracji migrantów i Romów

W ramach sieci rozpowszechniane będą przykłady skutecznej integracji imigrantów poprzez naukę języka państwa, w którym mieszkają, i świadczenie usług w ich własnym języku. Promowanie dobrych praktyk jest możliwe w każdej dziedzinie, np. w mediacji i doradztwie dla społeczności, tłumaczeniach prawnych, dostępie do opieki zdrowotnej i pomocy społecznej itp.

2.2.2 Upowszechnianie wyników inicjatyw takich jak projekty oznaczone Europejskim Znakiem Innowacyjności w Zakresie Nauczania Języków Obcych oraz promowanie tworzenia sieci między nimi

Sieci będą organizować lub wspierać wydarzenia i działania zmierzające do odnotowania i upowszechniania pomyślnych wyników projektów. Może to obejmować inicjatywy, którym przyznano Europejski Znak Innowacyjności w Zakresie Nauczania Języków Obcych, projekty realizowane w ramach którejkolwiek części programu „Uczenie się przez całe życie”, a także projekty, które nie były współfinansowane przez UE. W ramach sieci będzie również wspierana wymiana i współpraca pomiędzy projektami.

2.2.3 Promowanie nauki i stosowania mniej rozpowszechnionych języków europejskich

Sieci będą sprzyjać wymianie dobrych praktyk w zakresie promowania różnorodności językowej oraz nauki rzadziej używanych i mniej rozpowszechnionych języków europejskich, takich jak języki mniejszych państw, języki regionalne i języki używane przez mniejszą liczbę osób.

2.2.4 Wsparcie kształcenia częściowo lub w pełni dwujęzycznego

Sieci będą promować współpracę szkół i innych sektorów edukacji oferujących kształcenie w pełni lub częściowo dwujęzyczne (CLIL). Będą również wspierać szkolenie przyszłych nauczycieli, przygotowując ich do łączenia nauczania języka z nauczaniem innego przedmiotu.

Metody i ramy wdrażania kształcenia dwujęzycznego będą testowane, nauczane i rozpowszechniane wśród uczestniczących szkół, uczniów, nauczycieli, placówek szkolenia nauczycieli i innych instytucji edukacyjnych. Sieci będą promować wymianę i współpracę związaną z nauczaniem dwujęzycznym pomiędzy szkołami i innymi sektorami edukacji, np. kształcenia dorosłych oraz kształcenia i szkolenia zawodowego.

3. DZIAŁANIE KLUCZOWE 3 – TECHNOLOGIE INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNE (ICT)

Kontekst polityczny

Promocja technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) dla potrzeb uczenia się jest celem całego programu, a w szczególności programów Comenius, Erasmus, Grundtvig i Leonardo. Działanie kluczowe ICT uzupełnia te programy, wykorzystując ICT dla potrzeb uczenia się w wymiarze międzysektorowym.

Działanie zwraca uwagę na możliwości wykorzystania ICT jako katalizatora zmian i innowacji społecznych i edukacyjnych. Nie dotyczy ono technologii, lecz tego, jak ICT może wspomóc uczenie się (np. innowacje w pedagogice i metodach uczenia się; zachęcanie osób, które przedwcześnie zakończyły edukację, do powrotu do niej; integracja formalnych, pozaformalnych i nieformalnych możliwości edukacyjnych; elastyczne sposoby uczenia się przez całe życie jako sposób na zlikwidowanie przepaści cyfrowej i podziałów społeczno-ekonomicznych).

Państwa członkowskie osiągnęły duży postęp w dziedzinie ICT dla edukacji od czasu sformułowania strategii lizbońskiej. Niemal wszystkie instytucje oświatowe i szkoleniowe są wyposażone w ICT i połączone przez ICT w sieci. Nadal jednak pozostaje wiele do zrobienia, aby potencjał ICT w dziedzinie wsparcia innowacyjnych metod pedagogicznych, szerzenia dostępu do uczenia się przez całe życie i zdobywania kluczowych kompetencji mógł być w pełni realizowany. To pozwoliłoby na zoptymalizowanie korzyści płynących z dotychczasowych inwestycji w uczenie się z wykorzystaniem tych technologii. Pomimo postępu, jaki dokonał się w dziedzinie ICT i edukacji, istnieją poważne braki w zakresie systematycznego praktycznego wykorzystywania nowych technologii i twórczych podejść pedagogicznych w kształceniu formalnym. Instytucje edukacyjne nie czerpią korzyści z ICT jako narzędzia umożliwiającego unowocześnienie metod kształcenia i uczenia się.

Priorytety działalności w ramach działania kluczowego 3:

3.1 Projekty wielostronne

3.1.1 Wzmacnianie kluczowych kompetencji, takich jak kompetencje informatyczne, które stanowią pomost między światem edukacji a światem pracy

Istnieje pilna potrzeba zrozumienia i promowania nowych umiejętności potrzebnych do lepszego dopasowania kształcenia i szkolenia do potrzeb społeczeństwa wiedzy oraz lepszego wyposażenia obywateli w kluczowe kompetencje, a przez to wprowadzenia w życie polityki uczenia się i zdobywania umiejętności przez całe życie na XXI w. Wiele z tych umiejętności ma charakter przekrojowy, czyli odnosi się do różnych dziedzin, a ICT mogą pomóc w rozwijaniu tych umiejętności.

Wspieranie tych kompetencji wymaga nowatorskich metod i strategii w dziedzinie uczenia się i nauczania opartych na sposobach aktywnego uczenia się, takich jak uczenie się oparte na

współpracy, partnerskie uczenie się w społecznościach, kreatywne rozwiązywanie problemów, odkrywanie, uczenie się przez działanie, uczenie się eksperymentalne, krytyczne myślenie i kreatywność.

Kompetencje informatyczne stanowią jedną z podstawowych umiejętności potrzebnych w życiu oraz niezbędnych do zdobycia zatrudnienia. W dziedzinie edukacji nie chodzi już o to, czy należy wykorzystywać technologię, ale o to, jak, gdzie i do jakich działań. Dlatego należy zwrócić uwagę na wsparcie pedagogiczne, możliwości edukacyjne oraz sposoby oceniania, które zachęcą do zdobywania kompetencji informatycznych i innych kluczowych kompetencji.

Istnieje pilna potrzeba lepszego zrozumienia i wsparcia uczenia się kompetencji informatycznych w sposób nieformalny i pozaformalny. Sposoby te powinny być powiązane z formalnymi możliwościami edukacyjnymi w kontekście uczenia się przez całe życie (programy nauczania, wyniki nauczania), aby stanowić wkład w politykę uczenia się i zdobywania umiejętności przez całe życie.

3.1.2 Innowacyjne metody nauczania i oceny dla celów zróżnicowanych ścieżek kształcenia

Obecnie uczenie się nie ma już charakteru linearnego. W ciągu swojego życia ludzie korzystają z różnych ścieżek kształcenia, uzupełnionych o wiele formalnych i nieformalnych możliwości uczenia się oraz zasoby dostępne w Internecie. Jednak te nowe ścieżki kształcenia, łączące w sobie tradycyjne sektory edukacyjne i nieformalne sposoby uczenia się, stanowią istotne wyzwanie dla tradycyjnych programów nauczania, sposobów oceny i mechanizmów uznawania wyników uczenia się. W szczególności coraz częściej wykorzystuje się otwarte praktyki i zasoby edukacyjne, które pociągają za sobą specyficzne możliwości i wyzwania.

Projekty powinny rozwijać i analizować innowacyjne sposoby nauczania i oceny oraz metody wspierania tych zróżnicowanych, indywidualnych ścieżek kształcenia, tak aby pomagać uczniom w efektywnym przechodzeniu ze świata edukacji do świata pracy. W ramach projektów powinno się opracowywać, testować i poddawać analizie te podejścia poprzez ich pilotażowe stosowanie w praktyce, w różnych kontekstach edukacyjnych, z udziałem głównych zainteresowanych stron, takich jak osoby uczące się, nauczyciele i osoby prowadzące szkolenia, dydaktycy, ale również w miarę możliwości osoby odpowiedzialne za kształtowanie polityki i podejmowanie decyzji itp. W ten sposób projekty te powinny przyczyniać się do bardziej systemowego stosowania i większego wpływu innowacji w kształceniu przy wsparciu nowych technologii. Powinny one również pomagać organizacjom i samym uczniom lepiej oceniać wszystkie rodzaje efektów uczenia się i przyszłe potrzeby edukacyjne. Te nowe metody i podejścia powinny przyczyniać się do wprowadzenia w życie polityki uczenia się i zdobywania umiejętności przez całe życie.

Projekty realizowane w ramach każdego z priorytetów powinny obejmować:

- innowacyjne przypadki zastosowań otwartych praktyk i zasobów edukacyjnych w celu otwarcia kształcenia oraz powiązania uczenia się nieformalnego, pozaformalnego i formalnego. Należy się koncentrować na wytycznych dotyczących najlepszych praktyk oraz na strategiach wdrażania, służących skalowalnemu, systemowemu i trwałemu stosowaniu;

- wykorzystanie internetowych społeczności osób uczących się do rozwijania kompetencji przekrojowych, takich jak umiejętność uczenia się, przedsiębiorczość, współpraca, praca w środowisku wielokulturowym, autonomia itp.;
- analizowanie tego, w jaki sposób kompetencje informatyczne mogą zostać lepiej zintegrowane z programami zajęć i wynikami nauczania, nie tylko na wszystkich poziomach formalnej edukacji, ale również w ramach uczenia się nieformalnego i pozaformalnego;
- wspieranie wykorzystania uczenia się nieformalnego i pozaformalnego w miejscu pracy jako uzupełnienia formalnego kształcenia/ szkolenia;
- wykorzystanie ICT do dywersyfikacji i personalizacji ścieżek kształcenia łączących w sobie tradycyjne sektory edukacji i nieformalne sytuacje edukacyjne;
- wykorzystanie narzędzi sieci społecznych opartych o ICT w celu ponownego przyciągnięcia osób objętych ryzykiem wykluczenia (osoby przedwcześnie kończące naukę, mniejszości etniczne, imigranci, starsi pracownicy itp.), a przez to stworzenie potencjału (ponownego) włączenia grup zagrożonych wykluczeniem do usług publicznych, nauki i zaangażowania obywatelskiego;
- wykorzystanie najlepszych praktyk i zwiększenie mobilności wirtualnej łączącej świat edukacji ze światem pracy, z uwzględnieniem nietradycyjnych ścieżek kształcenia;
- eksperymentowanie z nowymi metodami oceniania kształtującego i podsumowującego, które wspierają wspólne uczenie się przez Internet, partnerskie uczenie się, uczenie się pod własnym kierunkiem oraz mobilność wirtualną i uwzględniają zróżnicowane, indywidualne ścieżki kształcenia.

3.2 Sieci

3.2.1 Ogólnoeuropejskie społeczności zainteresowanych osób promujące wykorzystywanie nowych technologii w kształceniu i szkoleniu

Tematy obejmują:

- stworzenie ogólnoeuropejskiej społeczności służącej dyskusji i wymianie doświadczeń na temat otwartych praktyk i zasobów edukacyjnych. Istotne jest uwzględnienie ewolucji od koncentrowania się wyłącznie na dostępie do otwartych zasobów edukacyjnych w kierunku wymiany również otwartych praktyk edukacyjnych;
- dzielenie się wiedzą, wymianę dobrych praktyk i ustanawianie nowych partnerstw strategicznych obejmujących wszystkie strony zaangażowane w nauczanie oparte na wykorzystaniu ICT, przy uwzględnieniu zarówno elementu popytu, jak i podaży, w celu określenia sprzyjających warunków, czynników powodzenia, przeszkód utrudniających wykorzystanie nowych technologii w kształceniu i szkoleniu (np. z udziałem wydawców i osób zajmujących się doraźnie tworzeniem treści; środowisk biznesu, naukowych, politycznych i uczestników procesu edukacji, w tym uczniów);
- oferowanie porad i wsparcia w kwestiach międzysektorowych związanych z wykorzystaniem usług związanych z treściami cyfrowymi w kontekstach nauki formalnej, nieformalnej i pozaformalnej, takich jak zagadnienia prawne związane z prawami własności intelektualnej, standardy jakości, elektroniczne ocenianie i elektroniczne portfolio;
- opracowywanie wizji przyszłości, przewidywanych scenariuszy i zaleceń dotyczących znaczenia i wartości ICT dla transformacji systemów kształcenia i szkolenia w celu ich przystosowania do potrzeb przyszłego społeczeństwa opartego na wiedzy.

3.2.2 Ogólnoeuropejskie społeczności zaangażowanych stron służące rozpowszechnianiu wyników działań pilotażowych i projektów

Sieci przyczynią się do powszechniejszego uwzględniania nowych technologii i praktyk pedagogicznych w głównym nurcie kształcenia i szkolenia w całej Europie.

Sieci będą organizować lub wspierać wydarzenia i działania zmierzające do rozpowszechniania wyników wcześniejszych projektów, uznanych za dobre praktyczne wzorce. Powinny zapewniać szerokie rozpowszechnianie i wykorzystywanie najlepszych praktyk stwierdzonych we wszystkich odpowiednich sektorach edukacyjnych.

Sieci mogą obejmować inicjatywy pochodzące z projektów nieotrzymujących współfinansowania UE; pożądane jest, aby rozpowszechniane były wyniki projektów mające wymiar trwałości i skalowalności.

3.2.3 Ogólnoeuropejskie społeczności osób dążących do ograniczenia informatycznego wykluczenia niektórych grup społeczno-ekonomicznych

Tematy obejmują:

- analizę, pogłębianie i rozpowszechnianie wniosków dotyczących tego, jak kompetencje informatyczne mogą pomóc grupom zagrożonym wykluczeniem w zwiększeniu ich poczucia własnej wartości, pewności siebie, autonomii i motywacji do powrotu do nauki; podkreślenie znaczenia analizy doświadczalnych dowodów i zbierania analiz przypadków dotyczących zagrożonych grup i nowych ścieżek kształcenia;
- dzielenie się wiedzą, wymianę dobrych praktyk i rozwój nowych partnerstw strategicznych z udziałem wszystkich zainteresowanych stron ze wszystkich obszarów życia społecznego (biznesu, organizacji społecznych, zainteresowanych podmiotów kształcenia i szkolenia, organizacji użytkowników itp.) w celu identyfikacji warunków, czynników sukcesu i barier na drodze do przekazywania kompetencji informatycznych i ich zdobywania przez grupy zagrożone wykluczeniem;
- opracowanie prognoz, zaleceń i wytycznych operacyjnych dotyczących tego, w jaki sposób edukacja może zmniejszyć wykluczenie informatyczne i zintegrować osoby wykluczone.

4. DZIAŁANIE KLUCZOWE 4 – UPOWSZECHNIANIE I WYKORZYSTYWANIE WYNIKÓW

Kontekst polityczny

Działanie kluczowe „Upowszechnianie i wykorzystywanie wyników” odzwierciedla rosnącą zarówno wśród osób odpowiedzialnych za kształtowanie polityki jak i praktyków świadomość potrzeby zapewnienia jak największej skuteczności finansowanych przez UE

projektów i działań w celu wsparcia strategii „Europa 2020”⁸⁸, a także strategicznych ram ET 2020⁸⁹.

Głównym celem działania kluczowego 4 jest zatem pomoc w tworzeniu ram skutecznego wykorzystania wyników na poziomie lokalnym, sektorowym, regionalnym, krajowym i europejskim, w połączeniu z działaniami komunikacyjnymi. Działalność finansowana w ramach tego działania kluczowego stanowi wsparcie dla upowszechniania i wykorzystywania konkretnych osiągnięć w dziedzinie programów sektorowych i innych działań kluczowych.

W ostatnim roku programu „Uczenie się przez całe życie” działanie to będzie koncentrować się na podsumowaniu i wyciąganiu wniosków z siedmiu lat prowadzenia programu oraz na szerokim rozpowszechnianiu jego wyników. Projekty w ramach zaproszenia do składania wniosków powinny proponować zintegrowane podejście obejmujące dwa lub więcej różnych sektorów programu „Uczenie się przez całe życie”.

Priorytety działalności w ramach działania kluczowego 4:

4.1 Projekty wielostronne

Priorytetowo traktowane będą projekty kładące nacisk na:

4.1.1 Społeczności wymiany dobrych praktyk

W ramach projektów powinny powstać nowoczesne, interaktywne sieciowe społeczności wymiany dobrych praktyk, sprzyjające dialogowi pomiędzy beneficjentami projektu a użytkownikami, w tym decydentami, w zakresie tematów i priorytetów, których dotyczyły prowadzone w ostatnich latach działania w ramach programu „Uczenie się przez całe życie”. Należy przyjmować podejście przekrojowe. Społeczności wymiany dobrych praktyk będą umożliwiać użytkownikom zarejestrowanie się i otrzymywanie konkretnych informacji, dobranych dla danego użytkownika, zebranych z odnośnych stron internetowych projektów, a także uczestnictwo w dyskusjach tematycznych prowadzonych przez doświadczonych moderatorów.

W projektach należy określić wskaźniki powodzenia i rezultatów. Mogą one stanowić uzupełnienie dotychczasowych platform lub stron internetowych, wykazując wyraźną wartość dodaną, ale nie powinny powielać istniejących społeczności wymiany dobrych praktyk.

Projekty powinny wykazywać potencjał trwałości z uwzględnieniem możliwości ich późniejszego powiązania lub włączenia utworzonych społeczności do innych platform utworzonych na potrzeby kolejnej generacji programu.

4.1.2 Tematyczne, ukierunkowane rozpowszechnianie i ocena działań w zakresie „waloryzacji”

Jednym ze strategicznych celów działania kluczowego 4 jest stworzenie pomostu pomiędzy wynikami projektów w ramach programu „Uczenie się przez całe życie” a decydentami (wykorzystywanie wyników). W miarę zbliżania się programu do końca, projekty w ramach

⁸⁸ Ibid. 3

⁸⁹ Ibid. 7

tego działania powinny określać najlepsze praktyczne wzorce (przede wszystkim pochodzące z projektów i sieci wielostronnych), które mogą być wykorzystane we wszystkich sektorach uczestniczących w programie „Uczenie się przez całe życie”. Projekty te powinny zwiększać skuteczność programu poprzez powiązanie wyników poszczególnych projektów z szerszym gronem podmiotów. Powinny uwzględniać i wykorzystywać do rozpowszechniania tematycznego konkretne działania, które zostały rozwinięte w toku programu⁹⁰.

Projekty powinny:

- gromadzić, analizować i rozpowszechniać informacje na temat dobrych praktyk, produktów i wyników wszystkich działań w ramach programu „Uczenie się przez całe życie” dotyczących danego tematu strategicznego (np. integracja, nauka języków, przedsiębiorczość, przedwczesne kończenie nauki, e-learning w pracy, aktywne postawy obywatelskie⁹¹ i inne). Działania powinny być konkretne i odpowiednio dostosowane do określonej grupy docelowej, z wykorzystaniem adekwatnych środków komunikacji, np. artykułów prasowych, warsztatów podczas konferencji, stron internetowych, czasopism biznesowych, nagrań wideo w internecie itp.;
- określać i dokonać oceny najlepszych praktyk w przypadkach, w których wyniki projektów skutecznie wywarły wpływ na decydentów (na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym) i zostały wykorzystane do zmiany dotychczasowej sytuacji, przynosząc trwałe, systemowe skutki.

ROZDZIAŁ 3 – PROGRAM JEAN MONNET

Szczegółowe i operacyjne cele programu Jean Monnet

Cele szczegółowe programu Jean Monnet, określone w art. 35 ust. 1 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) stymulowanie nauczania, badań i debat w dziedzinie studiów nad integracją europejską;
- b) wspieranie istnienia odpowiedniego kręgu instytucji i stowarzyszeń zajmujących się kwestiami integracji europejskiej oraz kształcenia i szkolenia w perspektywie europejskiej.

Cele operacyjne programu Jean Monnet, określone w art. 35 ust. 2 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) stymulowanie procesów doskonalenia w nauczaniu, badaniach i debatach w zakresie studiów nad integracją europejską w szkołach wyższych na terenie Wspólnoty i poza jej granicami;
- b) rozszerzanie wiedzy i świadomości w zakresie kwestii integracji europejskiej wśród specjalistów akademickich oraz obywateli europejskich;

⁹⁰ Np. monitorowanie tematyczne i koordynacja różnych działań w ramach sieci tematycznych przez agencje krajowe. Zob. http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc2414_en.htm

⁹¹ Biorąc pod uwagę, że rok 2013 jest „Rokiem Obywateli”, w ramach tego tematu należy skoncentrować się na projektach programu „Uczenie się przez całe życie” związanych z kształceniem sprzyjającym aktywnym postawom obywatelskim.

- c) wspieranie kluczowych instytucji europejskich zajmujących się kwestiami integracji europejskiej;
- d) wspieranie aktywności renomowanych instytucji i stowarzyszeń europejskich działających na rzecz kształcenia i szkolenia.

DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE NAUCZANIA, BADAŃ I DEBAT PROGRAMU JEAN MONNET

1. PROJEKTY DOTYCZĄCE KSZTAŁCENIA (MODUŁY JEAN MONNET, KATEDRY JEAN MONNET ORAZ KATEDRY JEAN MONNET AD PERSONAM)

To działanie w ramach programu Jean Monnet ma na celu stymulację nauczania, badań i debat w dziedzinie studiów nad integracją europejską na poziomie instytucji szkolnictwa wyższego (w Unii Europejskiej i poza jej granicami). Celem jest tu zwiększanie wiedzy i świadomości na temat zagadnień integracji europejskiej wśród kadry akademickiej, studentów i obywateli na całym świecie.

Pierwszeństwo będą miały projekty:

- otwarte dla studentów z innych uczelni (np. w tym samym mieście lub regionie);
- wykraczające poza kursy tradycyjnie uwzględniane na kierunkach bezpośrednio powiązanych z integracją europejską;
- poruszające konkretne tematy związane z integracją europejską, np. europejska polityka sąsiedztwa oraz dobre zarządzanie politykami UE;
- z których mogą korzystać studenci niemający automatycznie kontaktu z przedmiotami z zakresu integracji europejskiej (np. studenci kierunków ścisłych, inżynieryjnych, medycznych, pedagogicznych, artystycznych lub językowych itp.);
- o innowacyjnym charakterze, realizujące działania w krajach i regionach dotąd nieobjętych lub w niewystarczającym stopniu objętych programem;
- angażujące nauczycieli akademickich, którzy do tej pory nie korzystali z programu;
- przyczyniające się do nauczania na temat integracji europejskiej w zakresie szkolnictwa podstawowego i średniego oraz wstępnego kształcenia i szkolenia zawodowego;
- przynoszące korzyści grupom społeczeństwa obywatelskiego.

2. INNE PROJEKTY NAUKOWE I BADAWCZE (CENTRA DOSKONALENIA JEAN MONNET, DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNA I BADAWCZA ORAZ WIELOSTRONNE GRUPY BADAWCZE)

Priorytetowo traktowane będą projekty, które uwzględniają:

- działania akademickie wykorzystujące wielodyscyplinarne pomoce naukowe;
- otwartość wobec społeczeństwa obywatelskiego;
- naukowców w trakcie studiów doktoranckich lub mających mniej niż pięć lat doświadczenia pracy po uzyskaniu tytułu doktora;

- przygotowywanie wspólnych działań transnarodowych i tworzenie więzi strukturalnych z instytucjami akademickimi w innych państwach mających na celu opracowanie wyników badań, których nie można uzyskać poprzez działalność badawczą na poziomie krajowym (ten priorytet stosuje się jedynie do projektów związanych z działalnością informacyjną i badawczą oraz do wielostronnych grup badawczych);
- innowacyjny charakter, realizujące działania w krajach i regionach dotąd nieobjętych programem;
- nauczycieli akademickich, którzy do tej pory nie korzystali z programu;
- krajowe lub transnarodowe stowarzyszenia nauczycieli akademickich i badaczy specjalizujących się w studiach z zakresu integracji europejskiej;
- rozwój treści oraz metod i narzędzi pedagogicznych na potrzeby realizacji nauczania na temat integracji europejskiej w zakresie szkolnictwa podstawowego i średniego oraz wstępnego kształcenia i szkolenia zawodowego;
- rozwój transnarodowych projektów europejskich dotyczących opracowania historii integracji europejskiej ze wspólnej perspektywy europejskiej.